

Tudományos
Diákköri
Dolgozat

Németh Krisztina Mária

Jászberény 2012

A tehetséggondozás és kutatóképzés komplex
rendszerének fejlesztése a Szent István Egyetemen
Szent István Egyetem Gödöllő
www.ujszechenyiterv.gov.hu



A projektek az Európai Unió
támogatásával valósulnak meg.

Szent István Egyetem
Alkalmazott Bölcsészeti és Pedagógiai Kar
Tudományos Diákköri Konferencia
2012. november 22.

Alternatív probléma és személyiségfeltáró módszerek alkalmazása coaching és tanácsadás során

Application of alternative problem and personality analysis methods during
coaching and consulting

Készítette: Németh Krisztina Mária, SZIE
ABPK Bsc. Andragógia szak, III. évf.
levelező tagozat

Konzulens: Ribárszki Valéria, főiskolai tanársegéd,
SZIE ABPK, Neveléstudományi
Tanszék, Jászberényi Campus

OTDK Szekció: Pedagógiai, Pszichológiai,
Andragógiai és Könyvtártudományi
Szekció

Jászberény, 2012.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton köszönöm meg mindenkinek, hogy tudományos diákköri dolgozatom elkészültéhez hozzájárult. Mindazoknak, akik a kérdőívet kitöltötték, azoknak, akik az elmúlt évek során rajzaikkal, írás mintáikkal hozzá segítettek az alapos és sikeres kutatáshoz.

Tanáraim, oktatóim közül külön kiemelem pszichológia tanárnőmet, akinek tudását és előadásmódját az első pszichológia előadásától kezdve rendkívül inspirálónak tartottam. Látva a pszichológia és a mindennapi élet szoros összefonódását és aktualitását, célommá vált ennek a kapcsolatnak mélyebb megismerése. Szeretném tehát megköszönni Ribárszki Valéria tanárnőnek, mind az előadások keretében, mind a konzultációk során átadott tudásanyagot. Konzulensemként a dolgozatírás során nyújtott segítségét, építő támogatását, figyelmét.

Dolgozatom felépítésében és sikeres megírásában közvetetten a Kutatásmódszertan tárgyával, és az óráin tanúsított őszinte érdeklődésével, támogató kérdéseivel szintén nagy segítségemre volt dr. Varró Bernadett tanárnő. Ezúton szeretném kifejezni felé is hálámat.

Szintén hálámat tolmácsolom ezúton dr. Vass Zoltánnak és Vass Violának, akiknek szakmai továbbképzéseim megismerkedhettem, majd elmélyülhettem a rajzelemzés fantasztikus világában. Köszönöm, hogy segítségükkel a megszerezett tudást formálni, alakítani lettem képes és coach eszköztáram részévé tettem.

Végül számomra a legfontosabbaknak, a családomnak is nagy-nagy hálámat és köszönetemet szeretném kifejezni, akik az elmúlt fél évek során rendkívüli szeretetükről, türelmükről és támogatásukról tettek tanúbizonyságot. Legyen szó vizsgaidőszakról, vagy éppen ezen dolgozat megírásáról. Biztatásukkal hozzá segítettek, hogy felnőttként újra iskolapadba üljek, hogy megfelelő módon készüljek fel vizsgáimra, sikeresen vegyem az akadályokat. Külön köszönöm nagy fiaimnak a segítségüket, akikkel egyidőben tanulunk a magyar felsőoktatásban, és páromnak, akinek számítástechnikai ismeretei és segítése jócskán megkönnyítették a munkám. És legvégül köszönettel tartozom legkisebb gyermekemnek, hogy öt hónapos kora ellenére türelemmel viselte tanulmányaimat.

Dolgozatom mottói:

*„Nem akkor leszünk magabiztosak,
ha mindig igazunk van, hanem akkor,
ha nem félünk a tévedéstől”* Peter T . McIntyre

*„Beavatkozni csak annyira kell,
amennyi a további egészséges fejlődésnek
megfelelő lökést ad!”* Cz. Szabó Melinda

*Ehhez olykor elég egy pillangó
szárnycsapásnyi energia is...*

Tartalomjegyzék

Köszönetnyilvánítás	3
Tartalomjegyzék.....	5
1 Kivonat.....	7
2 Bevezetés	8
3 Hipotézis	9
4 Módszer.....	9
4.1 Résztvevők.....	9
4.2 Kutató eszközök	10
4.3 Adatgyűjtés	10
4.4 Vizsgálati módszerek.....	10
4.5 Érvényességi terület.....	11
4.6 Elméleti háttér, definíciók	13
5 Adatelemzés	17
6 Esettanulmányok.....	22
6.1 Bevezetés	22
6.2 A vizsgálati módszer	22
6.3 A vizsgált és a kontroll személy adatai	23
6.4 A bevont projektív technikák okai.....	27
6.5 A vizsgált személy produktumainak elemzése	27
6.5.1 A rajzelemzés megállapításai	27
6.5.2 Gyakorlati és kognitív jelenségek	28
6.5.3 A rajzelemzés következtetései.....	29
6.5.4 Ötlépéses terápiás intervenciók modell.....	30
6.5.5 Az íráselemzés megállapításai.....	31
6.5.6 Az íráselemzés következtetései	31
6.5.7 A mintázatok hatásvizsgálata	32
6.6 Összegzés.....	35
6.7 Kontroll személy produktumainak elemzése.....	36
6.7.1 A rajzelemzés megállapításai	36
6.7.2 Gyakorlati és kognitív jelenségek	37
6.7.3 A rajzelemzés következtetései.....	37
6.7.4 Az íráselemzés megállapításai.....	39
6.7.5 Az íráselemzés következtetései.....	39
6.7.6 A mintázatok hatásvizsgálata	43
6.8 Összegzés.....	45

7	Válaszok.....	46
8	Hipotézis igazolása	52
9	Befejezés	56
10	A dolgozatomban használt szakkifejezések definíciói.....	59
11	Irodalomjegyzék.....	63
12	Mellékletek.....	64

1 Kivonat

A dolgozatban tárgyalt kérdéskör nem egyedi, és nem is újdonság. Ezzel együtt is hordoz olyan megközelítéseket, kutatási aspektusokat, amelyek formabontóvá teszik a kutatás területét. Mivel a két területet művelőik, különösen a rajzelemzési területről, nem szívesen vegyítik. A rajzelemzés művelőinek állítása szerint a pulveri térszimbolika nem alkalmazható a rajzelemzés során. Ettől a momentumtól eltekintve, és azt figyelembe véve, hogy a gyerekek bizonyos korig csakis rajzolni tudnak, illetve a felnőttek is szívesen absztrahálnak, vonatkoztatnak el, ültetik át rajzokba érzéseiket, gondolataikat, logikusnak tűnt az, hogy a két egymásból kibontakozott projektív elemző technikát valamely módon összekapcsolva egy komplex elemző rendszert alakítsunk ki. Mind az írás, mind a rajz elemzés a tudomány mostoha gyermekeiként kezelt területek voltak napjainkig. Ezt, ahogy lentebb írom is cáfolja a gyakorlati életben történő felhasználásuk, és neves egyetemeken való oktatásuk.

A dolgozatban két konkrét esettanulmány segítségével arra kerestem és kaptam választ, hogy alkalmasak-e ezek a projektív technikák a coaching folyamatok elősegítésére, az elakadások megszüntetésére. Ezekre a kérdésekre bizonyítottan igen válasz született, mint ahogy az alkalmazhatóságuk elfogadhatóságára is az ügyfelek részéről. Amelyet a kérdőíves kutatás eredményei is alátámasztanak. Az elemzéseket teljes terjedelmükben nem lett volna szerencsés közölni, mivel önmagukban a minden részletre kiterjedő voltuk miatt, közel 80 oldalnyi szakanyag, elemzési szempontok szerinti leírás. Így a rövidített, kifejezetten a megállapítások és következtetések kerültek bele ebbe a munkába. Természetesen a teljes elemzések bármikor rendelkezésre állnak.

Összességében elmondható, hogy használhatóság tekintetében pozitív eredmény született, azonban maradt még fejlesztendő terület a módszer komplexitásából adódóan. Az a kérdés is eldöntésre vár, hogy külön ággént működjön a coach szakmák között, vagy pedig van mód olyan egyszerűsített metodika kidolgozására, amellyel az írás és rajzelemzésben szakmai mélységeig nem járatos tanácsadó szakemberek is képesek valid eredményeket felmutatni. Természetesen nem minden szakmai jártasság nélkül, hiszen nem cél egy bulvár, túlzottan általánosító rendszer felállítása, amely csak általánosságában képes működni, és így szubjektív eredményt mutatni. A cél továbbra is egy olyan eszköz- módszer rendszer kialakítása, amellyel némi pszichológiai ismeretekkel és természetesen megfelelő tanácsadói, coach kompetenciákkal objektív eredményeket képes a szakmai felhasználó közönség produkálni, a lehető legegyszerűbben, legkisebb hibalehetőséggel.

2 Bevezetés

Dolgozatom céljául tűztem ki, hogy feltárom a tanácsadó és coaching folyamatokkal szemben támasztott elvárások meg nem valósulásának az okait és javaslatot teszek a hibák kijavítására. Ennek egyik lehetséges módjaként bemutatom a projektív felmérő eszközök alkalmazásának lehetőségeit. Erre az igényt az eddigi munkám alapján feltételeztem. Rajz- és képelemzéssel illetve írásanalízissel kívánom bemutatni feltárás lehetőségeit.

Több, de témájában azonos körben elhelyezkedő kérdésre is szeretnék választ adni a primer illetve szekunder kutatás során. Elsősorban a projektív technikák alkalmazásának körét kívánom alaposan körbejárni. Az coaching általános társadalmi megítélését, elfogadottságát, továbbá a projektív technikák alkalmazásának megengedhetőségét több diagrammal is szemléltetni és elemezni fogom. Kérdőívemben, a két bemutatott esettanulmányban, továbbá az esettanulmányokhoz kötődő interjúkban kiemelt szereppel bír a projektív rajz és írásvizsgálat etikus és analitikus használatának bizonyítása. Az első kérdéskör magának a tanácsadásnak és a coaching fogalmának és határaik tisztázásra irányul. Nem tekintendők kutatási kérdéseknek, sokkal inkább a munka elméleti megalapozáshoz, háttéréhez járulnak hozzá a válaszok. A második kérdéscsoport a projektív felmérések megengedhetőségét, szükségességét a coaching során, a projektív eszközökkel kapott információk elfogadhatóságát, validálhatóságát, továbbá etikai korlátok felállításának szükségességét taglalja.

Összegezve az alábbi kérdésekre keresek válaszokat:

1. Mi is az a coaching?
2. Mi a különbség coaching és tanácsadás között?
3. Kell-e éles határokat kijelölni?
4. Szabad-e projektív személyiség feltáró eszközöket alkalmazni a coaching, tanácsadás során?
5. Kell-e projektív személyiség feltáró eszközöket alkalmazni a coaching, tanácsadás során?
6. Mi történik, ha az ügyfél nem ért egyet, nem vállalja a projektív vizsgálat során kapott eredményeket?
7. Hogyan lehet azokat hitelesíteni a szemében?
8. Etikusan meddig mehet el a coach, a tanácsadó?
9. Milyen feltételek mellett alkalmazhatók vállalati megkeresés esetén?

Eddigi tapasztalataim és kutatásaim alapján azt kívánom bemutatni és igazolni, hogy a projektív technikákkal sikereesebbé és esetenként gyorsabbá tehető a coaching- tanácsadási folyamat. Az elmúlt két év tanácsadói és coach pályafutása alatt nem egyszer szembesültem azzal, hogy bár az ügyfél a változást és fejlődést keresve jön el az ülésekre, nem halad a folyamat. Ugyan elkötelezi magát, sőt mindent meg is tesz a kitűzött cél érdekében, de az előrelépés nem arányos a befektetett munkával. Abból a feltételezésből kiindulva, hogy esetleg maga az ügyfél sem tudja azonosítani az akadályt, az elmúlt két év során az eszköztár részévé tettem a projektív személyiség és probléma feltáró módszerek közül a rajz és íráselemzést. Közel száz esetről alkalmaztam a két módszert, az utóbbi egy év során már a két módszert ötvöztem és kiegészítettem a kettős hatásmátrix és rendszerdiagram vizsgálattal. Összességében 94 esetről van szó, amelyből 41-ben mindkét módszert együttesen használtam, illetve 53-ban csak a rajzelemzés lehetőségével éltem. A hatásmátrix és az ebből levezetett rendszerdiagram, konfrontációs eszköz is. A rendszerszemléletű ön-munkafolyamat matematikusan leképezhető, megvalósító lépéseinek sorrendiségét hivatott meghatározni az ügyfél rajzi és írásban előforduló itemei alapján. A szinkron felvételre az ökológiai validitás miatt van szükség, a vizsgálatvezető megítélése szerint.

3 Hipotézis

A coaching folyamatban van egy ismeretlen, de jelentős akadályozó tényező, amely projektív eszközök alkalmazásával felderíthető, így meggyorsító és sikereesebbé tehető a megoldási folyamat.

4 Módszer

4.1 Résztevők

Összességében 94 fő produktumaiból választottam ki a vizsgált és a kontroll személy munkáit. Lentebb a 7.3 pontban ennek okait bővebben kifejtem (*A vizsgált és a kontroll személy alapvető adatai, a kapcsolatfelvétel, aktualitások*). A kérdőíves felmérést 225 fő küldte vissza kitöltve. Az nem megállapítható, hogy a rajz és írásmintákat adó személyek közül hányan töltötték ki a kérdőívet, mivel anonim módon lehetett a válaszokat adni. A vizsgált és kontroll személy önbevallása alapján ők a kitöltők között voltak, ezt igazolni látszik a kérdőív adatainak feldolgozásakor az excel táblázat az ő paramétereiknek megfelelő sorai.

4.2 Kutató eszközök

Feltevéseim igazolására az alábbi kutatási eszközöket alkalmaztam:

1. kérdőíves vizsgálatok (24.számú melléklet)
2. rajz és íráselemzés két esettanulmányban
3. szóbeli utótesztek mélyinterjúban
4. szakirodalom feldolgozása

4.3 Adatgyűjtés

A kutató munka során, a dolgozat elkészítéséhez szükséges anyagok begyűjtésnek munkafázisai és sorrendjei:

1. rajzminták beszerzése
2. írásminták beszerzése
3. ötlépéses intervenciós modell felvétele
4. szóbeli utótesztek felvétele
5. kettős rendszerdiagram és hatásmátrix felvétele a vizsgálatban résztvevő személyek rendelkezésre álló rajzainak és írásmintáinak mintázatai, konfigurációi alapján
6. kérdőíves felmérés interneten (24.számú melléklet)

4.4 Vizsgálati módszerek

A dolgozatban bemutatott esettanulmányok vizsgálati módszerei és eszközei:

1. Rajzelemzés a SSCA –a 7 lépéses modellel
2. Modellreakció vizsgálat
3. Utóteszt felvétele
4. Íráselemzés
5. Ötlépéses intervenciós modell
6. ESDP számítógépes szakértői rajzelemző program
7. kettős rendszerdiagram és hatásmátrix felállítása a vizsgálatban résztvevő személyek rendelkezésre álló rajzainak és írásmintáinak mintázatai, konfigurációi alapján

4.5 Érvényességi terület

Az alább tárgyalt módszerek és eredmények kifejezetten a coaching és a tanácsadás területeire érvényesek, mentálisan egészséges résztvevők, ügyfelek számára ajánlottak pszichológiai alapismeretekkel, és tanácsadói kompetenciákkal rendelkező szakemberek közvetítésével. Dolgozatom megírásához a 2009 óta összegyűlt anyagot vettem alapul. Ez a bázisanyag a felvetett kutatási téma bemutatásához illetve reprezentatív jelleggel az önkéntességi alapon kialakult mintavételi csoportból két személyt választottam ki, egyet vizsgálati személynek és egyet kontroll személynek a tézisek igazolásához. Természetesen nem kettejük vizsgálati anyagával kívánom bizonyítani azt a megállapítást miszerint a projektív személyiség feltáró módszereknek rendezett szakmai és etikai keretek között van helye és létjogosultsága a tanácsadói- coaching munka folyamán. Mindösszesen olyan szerencsés helyzetbe kerültem, hogy módom volt olyan személyekkel dolgoznom, akik az ökológiai validitás szempontjából is megfeleltek, azaz nagyon hasonló minden vizsgálati paraméterük. Ezt bővebben kifejtem alább az *„Élettörténeti adatok hosszsmetszeti képbén, párhuzamosan Vizsgált és Kontroll személy esetében”* táblázatnál.

A dolgozatban bemutatott két esettanulmány és a kérdőíves felmérés kiértékelt anyaga jól reprezentálja a két év során elvégzett munka eredményeit. A kutatómunka során 94 fő rajzait, írásait válogatás nélkül, önkéntességi alapon gyűjtöttem össze. Nem volt kritérium, hogy előzetesen ügyfeleimként kapcsolatban legyünk.

Az esettanulmányokkal egy komplex elemzésrendszer végkövetkeztetéseit mutatom be. Mindkét személy esetében a teljes, hat rajzból álló sorozatot elemeztem, azonban a nagy terjedelem miatt csak rövidített formában mutatom be, mivel jelen dolgozatnak nem célja és követelménye a hétlépéses rajzelemzési rendszer, vagy az írás elemzés szabályainak, és lépéseinek alapos és részletes bemutatása.

A kutató munka során a vizsgálatához szükséges rajzokat nem egyszerre, hanem időben elhúzódva, esetenként megismételve vettem fel. Ennek oka, hogy nem szerettem volna pillanatnyi attitűdöt mérni, hanem az úgynevezett általános személyiségképet, kompetencia területeket, illetve az akadályozó problémakört kívántam feltérképezni, amelyet természetesen árnyalnak a pillanatnyi hangulatok, attitűdök. Dr. Mihályi Péter mb. tanszékvezető, a Veszprémi Egyetem Gazdaságtudományi Önálló Intézet Pénzügytan Tanszék egyetemi tanárának ajánlásait figyelembe véve a dolgozatommal a szakképzettségemnek megfelelő, szakmai tárgyaimhoz is kapcsolódó kutatási területet, feldolgozandó anyagot választottam, amelynek elkészítésével igyekszem tanúsítani, hogy megfelelő jártasságra tettem szert a

tananyagon túlmenően, a hazai és a nemzetközi szakirodalomban. Illetve ezek feldolgozásával további megfigyelésekre és azok tudományos igényű feldolgozására, az elsajátított ismeretanyag gyakorlati alkalmazására, továbbá a kutatási terület téziseinek igazolására önálló munka keretében képes vagyok. Ahogyan a hivatkozott Dr. Mihályi Péter fogalmaz: *„A szakdolgozat egy olyan tükör, melynek segítségével a dolgozat írója felmérheti viszonyát a választott szakmájához. A munka készítése közben képet alkothat arról, hogy mennyire képes nyitottan szemlélni környezetét, és felelősséggel elvégezni egy olyan munkát, melyet Ő választott... Készítsünk magas színvonalú munkát, amelyben a fiatalságra jellemző kritikus szemlélettel és fantáziával bemutatunk, vizsgálunk, kitalálunk, avagy új szempontok szerint rendszerezünk valamit! Mindezt annak a figyelembevételével, hogy hiszünk abban, hogy az elvégzett munkánk valamely vállalat, szervezet stb. számára haszonnal jár. A szakdolgozat garancia és referencia lehet arra, hogy a hallgatók a végzés után hasonló jellegű, színvonalas elemző munkára képesek.”* Nevezett szakdolgozati ajánlásait megszívlelendőnek vélem a Tudományos Diákköri Konferenciára készülő tanulmányomhoz is, és ezeket szem előtt tartva készítettem el munkámat.

4.6 Elméleti háttér, definíciók

Miközben igyekeztem egy általánosan elfogadott definíciót találni a coachingra azzal szembesültem, hogy a legtöbb coachinggal foglalkozó szakember egyetért abban, hogy a coaching „**Nem jelent pszichologizálást.** A coachingnak nem tárgya a személyiség, és nem célja a személyiség „feltárása”, elemzése, értelmezése. A coaching során elkerüljük a „lelkizést”, panaszkodást. Habár a coaching következményeként jelentkező hatások leírhatóak pszichológiai fogalmakkal (pl. motiváltság, aktiváció, tudatosság), módszere megakadályozza a lelki tartalmak direkt kommunikációját.”¹ Ugyanezen website szerint:” A coaching olyan **beszélgetéssorozat**, amely segíti a coach ügyfelét abban, hogy **céljait elérje**, és ez a személyes változás különböző formáit is tartalmazza.” Mintha kisebb ellentmondás lenne a két gondolat között. A személyes változás, még ha nem is személyiség változásnak neveztetett, akkor is a személyiségre kiható változás. Vagy álljon itt egy másik meghatározás magára a coachra. ”A coach igazi lelki tréner, olyan szakértő, aki rendelkezik néhány eszközzel, technikával, amelyek segítségével, a klienssel, vagyis Önnel közösen képes megkeresni a megoldást a konkrét problémákra, vagy azonosítani azokat az akadályokat, amelyek aktuálisan gátolják előrejutását az életben... De talán a legfontosabb, hogy coachként segíték a fókuszváltásban, abban, hogy energiáit ne a problémára, hanem a megoldásra fordítsa. A coaching egyik legfontosabb ismérve ugyanis, hogy – szemben a pszichológiai megközelítéssel –, nem a múltra, hanem kizárólag a jelenre és a jövőre koncentrálnak.”²

Végül egy harmadik definíció:” A coaching területére jellemző terminológiai bőségben, mi az egyéni coaching gyakorlatát egyszerűen olyan „személyre szabott vezetés”-ként definiáljuk, amely általában négyszemközti beszélgetések keretében történik. A cél az, hogy egyszerre erősítse a személyes teljesítményt és a személyes fejlődést. A Krauthammer coachingon résztvevő vezető vagy munkatárs bizalom teli és kibúvók nélküli viszonyt alakít ki egy iránymutatóval, aki folytonosan kérdez, ösztönöz, számon kér, ingerel vagy éppen utasít. Mindezt a lehető legpozitívabb szellemben, az igaz megértést az őszinte keménységgel társítva.”³ Nem tanácsot ad, nem megmondós, nem „pszichológiázós”, nem múltba révedő műfaj állítják a szakma ismert vagy kevésbé ismert művelői, ugyanakkor, ahogyan az utóbbi

¹ Az idézett szöveg a <http://www.haimaneva.hu/a-coachingrol> honlapról származik 2012.10.15-i állapot szerint

² Az idézett szöveg a <http://hdteam.hu/a-hdteam/coaching/> honlapról származik 2012.10.15-i állapot szerint

³ <http://www.krauthammer.com/hu/egyeni-szintu-fejlodes> a Krauthammer cégcsoport magyarországi honlapjáról származik 2012.10.15-i állapot szerint

idézetben is olvasható mégiscsak teszik mindezt. Ezek után joggal merül fel a kérdés, hogy miért is ennyire fontosak a határok, vagy vannak-e egyáltalán határok. És ha már a határoknál tartunk, nézzük meg mi is a tanácsadás! Ebben Sándor Judit munkája nyújt segítséget:

„A tanácsadás fogalma:

Két paradigma:

- az irányítás (guidance): fontos választásokra irányuló döntésekben az egyén segítése
- a tanácsadás (counselling/counseling): az egyéneket a változások végrehajtásában segítse

A tanácsadás definíciója:

A tanácsadás két személy közötti kapcsolat:

- képzett tanácsadó részvételével
- a kliens alkalmazkodási, döntéshozatali vagy fejlődési szükségleteinek néhány aspektusára koncentrálni
- lehetővé teszi, hogy a kliens fejlessze önismeretét, felfedezhesse lehetőségeit és változást kezdeményezzen.”⁴ A tanácsadás feladata: alternatívákat felmutatni, megkönnyíteni a döntéshozatalt.

1. szakasz: a probléma megfogalmazása
2. szakasz: munkafázis: az alternatívák kialakítása
3. szakasz: cselekvés, a tanácskérő áttemeli a gyakorlatba az elfogadott alternatívákat”⁵

Mindezeket talán a legkörültekintőbben és a legérthetőbben foglalja össze Dr. Poór Ferenc tréning szakértő a HR portálon: *”A coaching olyan tanácsadó tevékenység /tanácsadási folyamat/, amely sajátos eszközeivel az egyén önálló feladatmegoldását segíti elő, támogatja - akár az érintett személy (érintettek) ismereteinek kiegészítésével is- és elvezeti az optimális döntéshez, célja megvalósításához az egyént (az egyéneket). A konfliktuskezelést, az életviteli tanácsadást, valamint az erre való felkészítést nevezték nálunk legelőször coaching-nak, akár személyre szóló, akár csoportos formában történt (történik). A fogalom eredeti tartalma és a nálunk történő használata pontos, mert felkészítés, "edzés" történik. Természetesen szép magyar megjelölése is lehetne ennek a tevékenységnek,*

⁴ Sándor Judit, Debreceni Egyetem – **Emberi erőforrás tanácsadó(MA) szak**, pp.1. <http://eznembla-bla.uw.hu/tananyagok/eet/2felev/tanacsadas.pdf> 2012.10.15 állapot szerinti az idézett részlet

⁵ ugyanott pp.12. 2012.10.15 állapot szerinti az idézett részlet

konfliktus kezelésére felkészítő tanfolyam, tréning, tanácsadás. Talán mindenki pontosan tudná, hogy mit rejt a szóhasználat, ha a magyar megjelölést alkalmaznánk.”⁶

A kutató munka során egyfajta „kettős” állapottal találkoztam a coach szakmát gyakorló kollégák részéről a coaching meghatározása és gyakorlása tekintetében. Ahogy a fentebbi idézetek többségében is megfogalmazták, bizonyos szakmai ágakkal nem kívánnak közösséget vállalni, ugyanakkor az alkalmazott technikák zöme, részben vagy egészében már jól ismertek más segítő- tanácsadó területekről. Az elhatárolódás helyett jobbnak találnám az interdiszciplináris munkaterület meghatározást. Ez meglátásom szerint jobban lefedné a coaching munkaterületeit. Azt gondolom, hogy a társ területek vívmányaitól elzárkózni, elhatárolódni kevésbé szükséges. Az ügyfél szempontjából is értékesebb szolgáltatást tud nyújtani az a coach, aki, felvállalja a „rég”i” eszmerendszerek és gyakorlatok újszerű felhasználásának lehetőségét, az előző szakterületéről hozott tapasztalatát. Bár nem éppen a coachingról- coachoknak szól, de mindenképpen megszívlelendő Kulcsár Éva szerkesztésében az ELTE Eötvös Kiadónál, 2009-ben megjelent Tanácsadás és terápia című könyv, ismertető fülszövege, különösen az idézet utolsó mondata: *„A pszichológusok gyakorlati munkájuk során a professzionális segítő kapcsolatok mind több módszerével találkozhatnak. A jelen kötet tanulmányai két meghatározóan fontos módszer, a pszichológiai tanácsadás és a pszichoterápia bemutatására, összevetésére, elemzésére vállalkoznak. E két intervenciótípus között számos egyezést és különbséget találunk. Míg a pszichológus alapképzésben és posztgraduális képzésben egyre inkább elkülönülnek, a kétféle segítői attitűd sok esetben közeledik is egymáshoz, ami kölcsönös fejlődésüket szolgálja. Mindazonáltal kétségtelennek tűnik, hogy a mindkét területen való jártasság előnyt jelent a professzionális segítő munkában.”* Kiegészíteném mindezt még azzal a gondolattal, hogy a coaching és a tanácsadás bármely szakterülete két dologban megegyezik: a tanácsadás pszichológiájában, és a szakember hitelességének fontosságában. A tanácsadó, a coach nem csodatevő, nem is lehet az. Nem tud és nem is kell minden kérdésre válaszolnia, de tudnia kell a kérdésekre az ügyféleből a válaszokat „kivarázsolni”. Mert ezek a mondatok, gondolatok lesznek, azok, amelyekkel azonosulni tud az ügyfél. Némi kitérő, és a coach, coaching, tanácsadás fogalmak tisztázása után érthetővé és elméletben elfogadhatóvá válik a dolgozat címében említett

⁶ Dr Poór Ferenc **Mit jelent a HR-esnek a coaching, coach, mentoring és a tréning fogalom?**
megjelent:2007.06.07 <http://www.hrportal.hu/hr/mit-jelent-a-hr-esnek-a-coaching-coach-mentoring-es-a-trening-fogalom-%28i%29-20070607.html> 2012.10.15 állapot szerinti az idézett részlet

alternatív személyiség és probléma feltáró módszerek alkalmazása coaching és tanácsadás során. Amely módszerek a projektív személyiségvizsgáló módszerek körébe tartoznak, úgymint írás- és rajzelemzés. Munkám során arra igyekszem ráirányítani a figyelmet, hogy nem csak elméletben, hanem gyakorlatban is hasznosíthatók azok a projektív módszerek, amelyeknek alkalmazását nem kötik speciális végzettséghez. Ugyanis a projektív pszichológiai tesztek védett eljárások, ezért csak speciális képzettségű szakember, többnyire pszichológus, pszichiáter dolgozhat velük. Ugyanakkor igény mutatkozott bizonyos mélyebb vizsgálatokat lehetővé tevő munkamódszerre egy olyan szakmai közönség részéről, akik pszichológiai területekhez kapcsolódó munkát végeznek, ám pszichológusi végzettséggel nem bírnak. Ők azok többek között, akik a coaching, tréneri pályák illetve a tanácsadás területén dolgoznak. És akiknek nem ritkán szüksége van, lehet bizonyos típusú projektív technikák alkalmazására, amelyekkel munkájukat hatékonyabbá képesek tenni.

Ezen igény teljesítésének meglétérő tesznek tanúbizonyságot a különféle asszociációs és projekciós technikák, amelyeket pl. a coaching területén elismert szakember Komócsin Laura is bemutat módszertani könyvében.⁷ pl. a Tárgy/ állat választása,⁸ a szociális atom rajzi modellezése és megértése vagy épp a Johari ablak⁹ illetve annak internetes változata a honlapján¹⁰ Illetve szintén egyfajta előfutárként tekinthetők a vállalatok és fejezőcégek részéről az a kezdeményezés, miszerint kézzel írott önéletrajzokat kértek a pályázóktól-bevallottan vagy be nem vallottan írásvizsgálati anyagnak. Ámbár ez a fajta vizsgálat több sebtől vérzik bizonyos esetekben. Egyfelől etikusan nem vizsgálható senkinek sem a rajza, kézírása az ő beleegyezés nélkül, másfelől a manapság használatos önéletrajz formátum nem megfelelő mintaanyag a vizsgálathoz. A nyolcvanas években még működő, levélszerű önéletrajzok még vizsgálhatók voltak ugyan szakmai tekintetben, de nem etikusan, ha nem volt hozzájuk engedély. Ma erre a leginkább a motivációs levelek alkalmasak. Bár az írás és rajzelemzést sokan támadják, tartják tudománytalannak, ennek jócskán ellentmond a széles körű, és igencsak tudományos, egészségügyi területeken, de akár hivatalos helyeken való alkalmazásuk, illetve nívós hazai egyetemeken történő oktatásuk.¹¹

⁷ Komócsin, L.(2009) **Módszertani kézikönyv coachoknak és coachingszemléletű vezetőknek I.** Budapest:Manager Könyvkiadó

⁸ ugyanott pp. 184

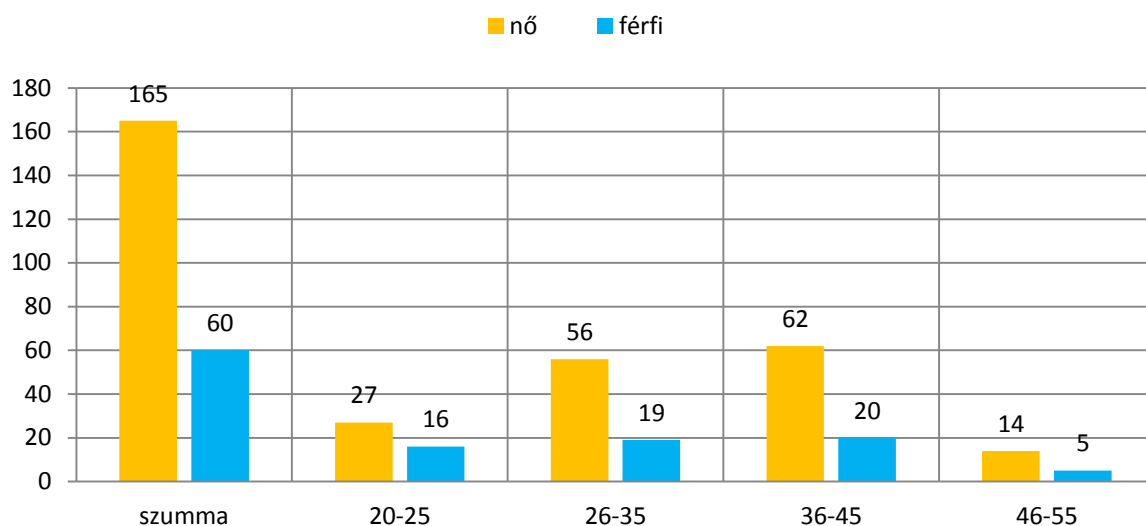
⁹ ugyanott pp. 95, 69

¹⁰ <http://businesscoach.hu/fooldal/johari/> 2012.10.16 állapot szerint

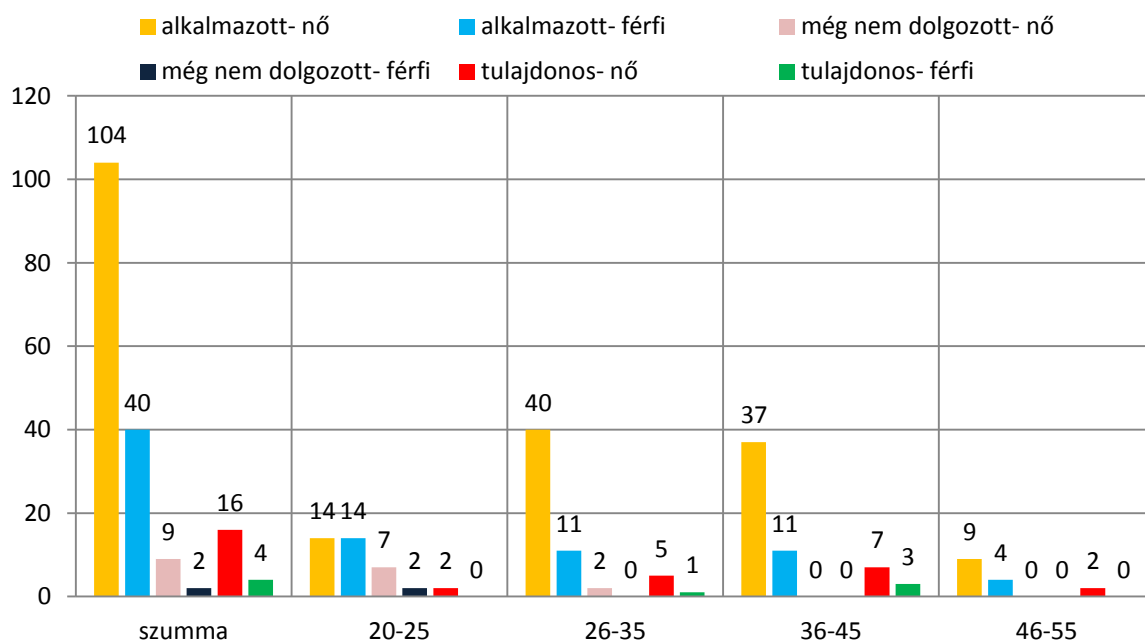
¹¹ <https://tanulmanyi.pk.elte.hu/tovabbkepzes-ppk> Íráselemző szakember képzés az ELTE-n, és a KRE <http://www.kre.hu/btk/index.php/kep-kifejezespszichologiai-tanacsado.html> rajzelemzéssel kapcsolatos képzése 2012.10.16 állapot szerint

5 Adatalemzés

Az összes kitöltések száma 225 fő volt. Az 1. ábrán jól látható a nemek közti megoszlásban, hogy a nők körében nagyobb volt a kitöltési hajlandóság. Annak ellenére, hogy közelítőleg azonos számú felkérést küldtem ki nőknek és férfiaknak egyaránt. A kérdőívben vizsgáltam az iskolázottságot, a munkakört, beosztást, lakóhely típusát. Ez alapján döntő többségben alkalmazottként szellemi munkakörben dolgozó személy töltötte ki a kérdőívet, lásd 2. ábrán.

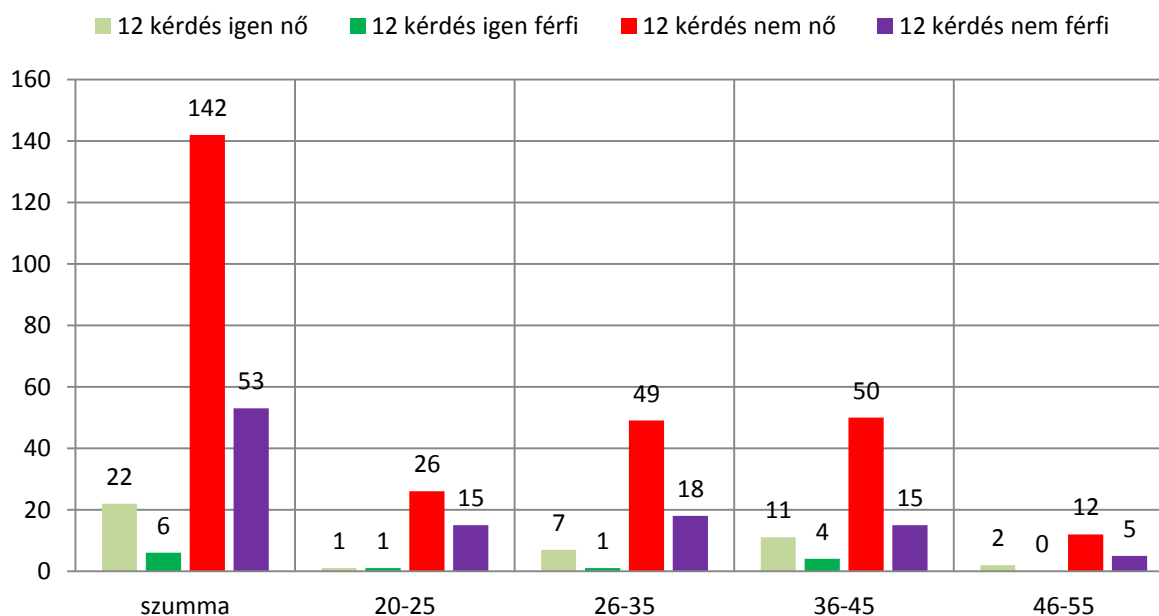


1. ábra



2. ábra

A kutatásra vonatkozó célirányos kérdésekben pedig azt néztem, hogy a kitöltő személy szerint van-e különbség coaching és tanácsadás között, egyáltalán tudja-e mi a coaching, ez utóbbit ellenőrizendő több meghatározásból kellett kiválasztani a coachingra, tanácsadásra legjellemzőbbet. Illetve vette-e már igénybe coach, tanácsadó szolgáltatását? (3.számú ábra)



3. ábra

A kérdőív két legfontosabb kérdése a dolgozatom szempontjából a 13-14. Kérdések voltak:

- Igényelné-e egy coaching/tanácsadás során, hogy olyan információkkal gazdagodjon, amelyeket kizárólag speciális módszerekkel tudhat meg önmagáról? Ilyen módszerek például a rajz és/vagy íráselemzés.
- Ön szerint szabad-e speciális probléma és személyiség feltáró eszközöket alkalmazni a coaching/tanácsadás során, ha a megrendelő egy vállalat, és azt egy dolgozója megismerésére készített? Ilyen módszerek például a rajz és/vagy íráselemzés.

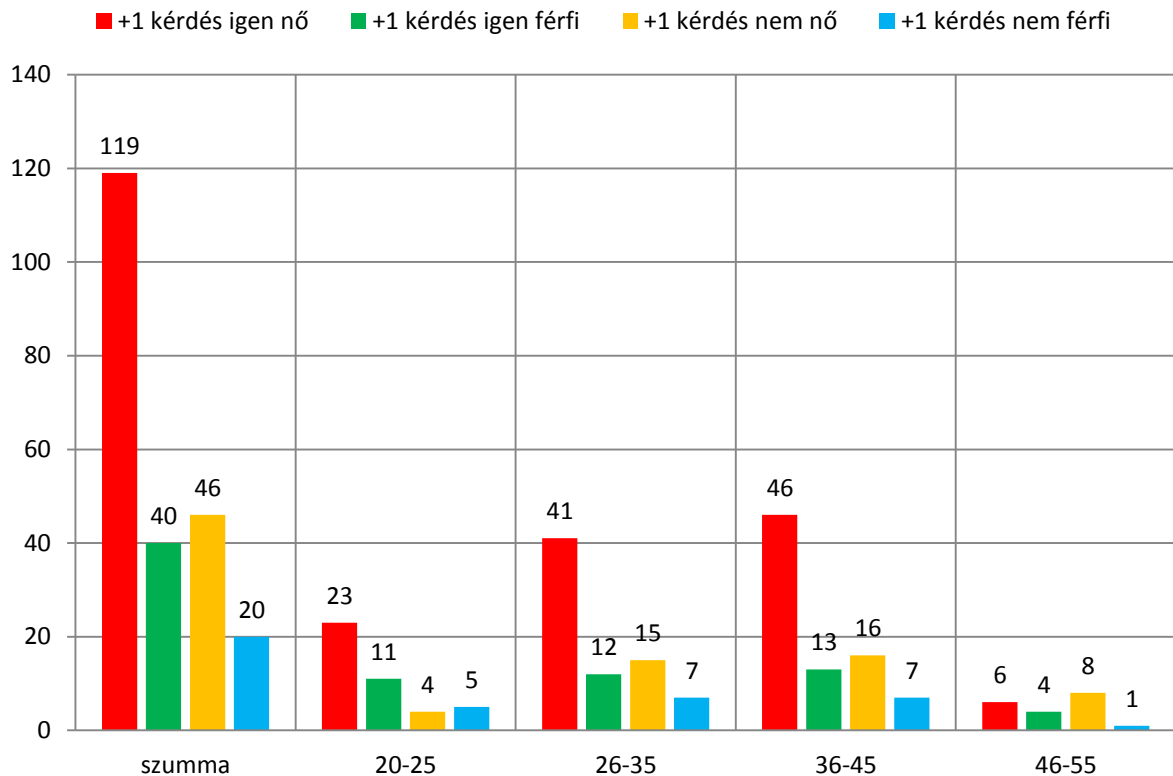
De az ezekre kapott válaszok analízise előtt nézzük a 3-ik ábrát, amelynek diagramján jól látszik, hogy túlnyomó többségben nem vettek a kitöltők még igénybe ilyen jellegű szolgáltatást. Az indoklások három téma köré csoportosultak:

1. nincs rá szüksége, mert nem kívánja meg az élethelyzete, vagy van kitől segítséget kérnie és úgy érzi ez elegendő
2. nem gondolja, hogy ez egy szakma, így nem adja meg a létjogosultságát
3. nincs rá pénze.

Példákkal illusztrálva az iménti három szempont:

- *Önállóan is tudok dönteni, ha nem akkor a hozzám közel álló emberek tanácsát kérem.*
- *Nem tartoznak idegen emberre az ügyeim.*
- *Normális körülmények között felnőtt embernek nincs szüksége külső segítségre az életben való boldoguláshoz.*
- *Nem szívesen engedek belátást a saját életembe, és végül úgyis én hozom meg a saját döntéseimet.*
- *A saját elképzeléseim szerint cselekednék, függetlenül attól, hogy sikeres lesz-e vagy sem az elképzelésem megvalósítása. Mindenből tanulni lehet. Fontosabb a saját személyiségünket belevinni a dolgainkba, mint egy külső ember tanácsaira építkezni.*
- *Már régen rossz, ha ilyen ember szükséges...*
- *Rossz tapasztalatok a jelenlegi munkahelyemen a témával kapcsolatban. Olyanok "kócsolnak" nekem akik hülyébbek nálam!!! Ez GÁZ!*
- *Nincs időm ilyennel foglalkozni. Rendszeresen túlórázok. Több trainingen vettem már részt és esetek 90%-ban nem lettem tőle okosabb, gyorsabb vagy ügyesebb.*
- *Azért, mert csak a pénzt szedik be itt is!!Szerintem*
- *Pénzkidobás. Ingyenélők eltartására nem adok pénzt.*

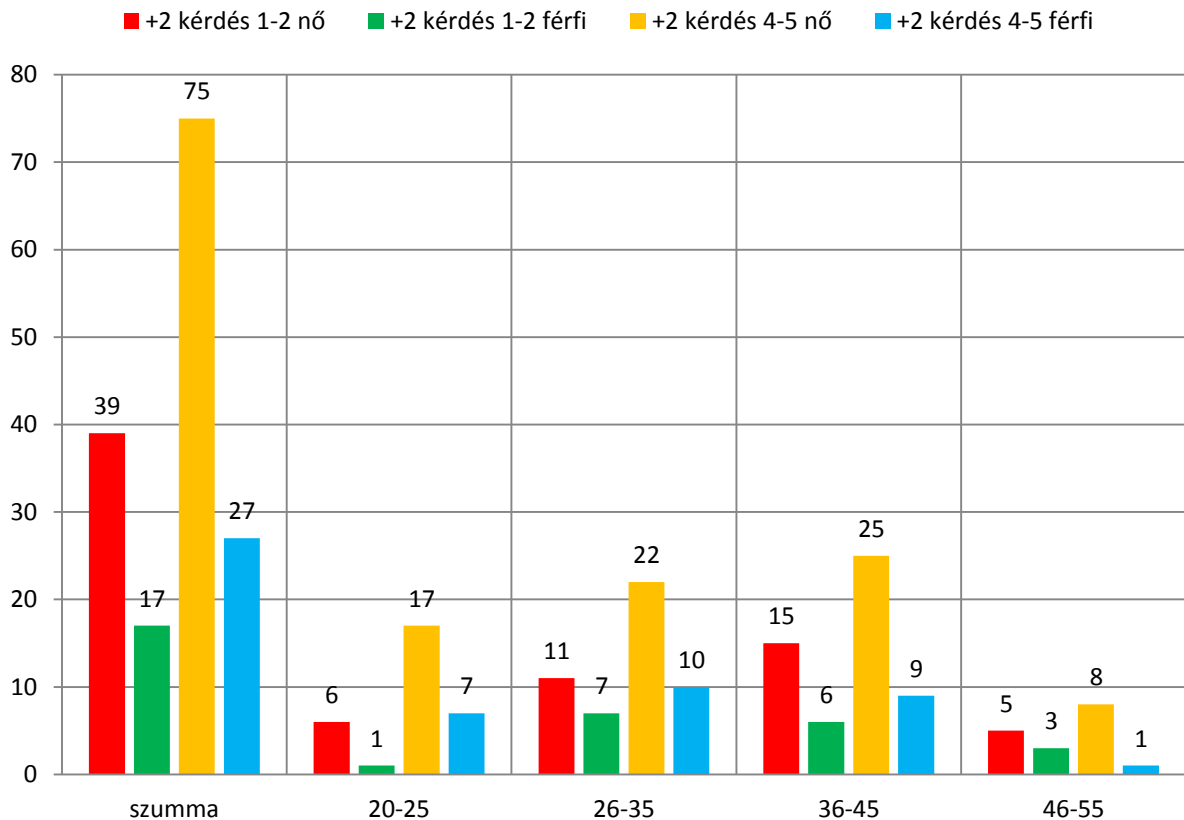
A fenti válaszok, mind arról szóltak, hogy miért nem veszik igénybe coach- tanácsadó szakember szolgáltatását. Ki-ki vérmérséklete szerint válaszolta meg, volt néhány nyomdafestéket nem tűrő verzió is- a névtelenség bátorságából adódóan. Ám erre a kérdésre:”*Igényelné-e egy coaching/tanácsadás során, hogy olyan információkkal gazdagodjon, amelyeket kizárólag speciális módszerekkel tudhat meg önmagáról? Ilyen módszerek például a rajz és/vagy íráselemzés.*” még a legalpáríbb válasz adója is igennel válaszolt.



4. ábra

A kérdőívben a 13. számú kérdés ez volt: Igényelné-e egy coaching/tanácsadás során, hogy olyan információkkal gazdagodjon, amelyeket kizárólag speciális módszerekkel tudhat meg önmagáról? Ilyen módszerek például a rajz és/vagy íráselemzés. Erre a kérdésre nagyon határozott többségben az igen válasz mellett döntöttek a válaszadók. Korosztályos bontásban azonban az látszik, hogy a 45 fölötti nők körében többen tartják úgy, hogy nem igényelnének speciális módon megtudható információkat önmagukról. Bár a különbség a nemek javára nem olyan szignifikáns, mint a többi korosztály esetében az igen válaszok esetében, a 45 fölötti nők száma az összes válaszadók 3,55%-a.

A 14. számú kérdés (Ön szerint szabad-e, kell-e speciális probléma és személyiség feltáró eszközöket alkalmazni a coaching/tanácsadás során, ha a megrendelő egy vállalat, és azt egy dolgozója megismerésére készített? Ilyen pl. a rajz és/vagy íráselemzés) az előző kérdésnek a vállalati megrendelés esetét vizsgálta. A válaszokat 1-től 5-ig terjedő skálán lehetett megadni, ahol az 1 az egyáltalán nem, az 5 pedig a teljes mértékben jelentéssel bírt. A 3 a nem tudom/tartózkodom a válaszadástól kategóriát jelentette.



5. ábra

Meglepő módon a válaszadók többségének elfogadható volt a vállalati megkeresés esetében is a projektív eszközök használata. 158 eldöntött válasz és 67 tartózkodónak minősített született. A válaszadástól tartózkodók száma közel a teljes létszám 30% -a. A tartózkodók a 45 év fölöttiek között voltak a legkevesebben (az összlétszám 1 % -a sem), míg a legtöbben a 36-45 év közötti korcsoportból tartózkodtak, az összlétszám 24,5%-a. A határozott választ adók közel 65%-a tartotta elfogadhatónak a vállalati megkeresés esetében a projektív eszközök használatát. A 158 határozott válasz esetében egyedül a 45 fölötti korosztály férfi szavazók körében született nemleges válasz többségben, de ez összességében a válaszadók kevesebb, mint a határozott választ adók 2%-a. A kérdőív eredményei tükrében külön hangsúly helyeződik a szakmai etikára, mivel egy projektív módszer alkalmazása során olyan információk is felszínre kerülhetnek, amelyeket a vizsgálatban résztvevő nem szívesen osztana meg mással, különösen nem a munkahelyével. Bár a felmérésben ezt nem ellenezte a kitöltők többsége.

6 Esettanulmányok

6.1 Bevezetés

Tanulmányaim és eddigi munkám során is találkoztam azzal, hogy a negatív kapcsolati élmények csökkentik a sikerorientált, problémamegoldó beállítódást, és növelik az életvezetési, munkahelyi nehézségeket, a probléma központú attitűdöt. Általában elmondható, hogy a problémaközpontú és ezáltal többnyire kudarcközpontú attitűd együtt jár a kiegyenlítetlen teljesítménnyel, gyenge motivációval és énerővel. Napjainkban is van, de a közel jövőben egyre nagyobb szerepe lesz azoknak a módszereknek, amelyek egyaránt alkalmasak a megelőző, a korrigáló és a kompenzáló- ellensúlyozó segítségnyújtásra, illetve a hiányállapotok feltárására. A kézírás vizsgálata illetve a rajzelemzés két ilyen képviselője ezeknek az eljárásoknak. Velük ki lehet mutatni a vizsgálatban résztvevő energia készletét, előzetes élményinek lenyomatát, esetleges traumatikus élménymaradványait, az aktuális hangulati és érzelmi állapotát, attitűdjét, valamint alkalmas módszer mind a manifeszt, mind a látens tulajdonságok feltárására. Az írást illetve rajzot adó személy a produktum készítése során megjeleníti a személyiségének a mélyebb réteget, a rá jellemző megküzdési technikát, és a személyes értékrendjét. Az elemzés során fontos információkhoz juthatunk a teljesítőképeség, a belső motivációs bázis, de akár a szocializációs hiányosságok vonatkozásában is. A rajz illetve írólap, olyan társas mezőként, mintegy élettérként is értelmezhető, ahol a vizsgálatban résztvevő személynek mind a szűkebb, mind a tágabb világának hatásrendszere megjelenik az írásos vagy rajzi produktum formájában.

6.2 A vizsgálati módszer

A vizsgálatban résztvevő személyek önkéntes alapon elkészítették a SSCA szerinti hat rajzot, és egy-egy kézzel írt levelet. A levél tartalmára vonatkozóan nem volt megkötés. A formai követelménye az volt, hogy legyen benne címezés, dátum és aláírás, továbbá legalább 10-15 sor terjedelmű legyen. Az eredeti kézírások, rajzok fénymásolataival dolgoztam. Ezeken végeztem a méréseket, jegyzatosításokat, minden olyan műveletet, ahol a produktumra írni, jelölni kellett. A rajzok esetében kontextualizáltam azokat, majd az SSCA lépései szerint elemeztem a rajzokat. A rajzok és írásminták analizálását követően elkészítettem a rajzi és grafológiai jellemzést, ahol a fejlesztésre szoruló területek mellett az erősségeket, is feltüntettem.

A mérések, elemzések kivitelezésének sorrendje

A rajzok esetében a SSCA alapján dolgoztam:

1. Kontextuselemzés
 2. Aktuálgenezis
 3. Fenomenológiai elemzés
 4. Intuitív elemzés
 5. Globális elemzés
 6. Itemanalízis
 7. Szemantikai elemzés
- + 1 lépés: ESDP

Az írásminták a lenti négy szempont szerint vizsgáltam:

1. makrostruktúra
2. mezostruktúra
3. alapstruktúra
4. mikrostruktúra

6.3 A vizsgált és a kontroll személy adatai

Vizsgált személy:

29 éves, jobbkezes fiatalember, energetikusnak tanul, 3 műszakban dolgozik műszakvezetőként. Instrukcióra készült rajzokról van szó, a vizsgált személy otthonában, nyugodt körülmények között. Szeret rajzolni, megnyugtatja, eddig főként non figuratív rajzokat, firkákat készített, saját sablonrendszer szerint.

Kontroll személy:

28 éves, jobbkezes fiatalember, mérnök-manager, folyamatfejlesztő mérnökként dolgozik jelenleg. Fontos megjegyezni, hogy színtévesztő, a zöldet és barnát- sötét pirosat téveszti össze, ezért amikor színeket akart használni, akkor mindig rákérdezett, hogy az adott ceruza az a szín-e, amelyet használni szeretne. Instrukcióra készült rajzokról van szó, a vizsgálat vezetőnél, nyugodt körülmények között. Rajzi előképzettsége művészi szinten nincs, illetve a Miskolci Egyetemen gépész hallgatóként a minimális kötelező rajzolási gyakorlatok.

Kontaktus létrejött: coaching ügyfelek mindketten. A dolgozat megírásához szívesen nyújtottak segítséget, mivel úgy ítélték meg, hogy ez számukra is hasznos lesz.

Aktuális kép: mindkét - vizsgált és kontroll- személy mentálisan egészséges, fizikailag kisebb sportsérülések, panaszok jellemzik őket. Személyiség és szemléletfejlesztés az ülések célja mindkettejük esetében. Illetve régebb óta fennálló önértékesítési, és családi konfliktusok megoldási lehetőségeinek feltárása, és azok rendezésének módjai a coaching keretein belül, felhasználva az eddig megszerzett önismereti tudásukat.

A vizsgált rajzok A5-ös lapra, míg a vizsgált kézírások A4-es lapra, golyóstollal készültek. Előzetes élményeik ismertek, coaching ügyfelek. Mivel tegező viszonyban vagyunk, így a rajzoláskor feltett kérdéseket és válaszokat, illetve a mélyinterjúban elhangzó utóteszt kérdéseit és a projektív kérdéseket a szöveg és miliő hűség miatt az akkor elhangzott pontos formában idézem.

A kontroll személy élethelyzeténél fontos kitérni jelen élettársi kapcsolatára, amely több területen is konfliktusok forrása. Ezek a konfliktusok is témái a coaching üléseknek, amelyeken részt vett, illetve amelyek az összeköltözésük óta megritkultak, majd 2012 tavaszán abbamaradtak az élettárs kérésére. Mint kiderült, nem kizárólag saját ellenérzését közvetíti, amelyet lentebb kifejtek, hanem élettársa intoleráns hozzáállása nyilvánul meg a dolgozattal kapcsolatban. Ez feszültséget okozott a kontroll személyben, mivel előzőleg nagyon bizalmas, coach-coachee kapcsolat állt fent köztünk, és ezt az otthonról jövő, távolságtartásra felszólító igényt nem tudta, tudja kezelni, amellet, hogy ez a fajta nyomás az egyik témája volt az üléseinknek is. Az elrekeszteni akarás az élettársa részéről, nem kizárólagosan a vizsgálatvezetőnek szól, hanem általánosságban mindenkinek, aki időt és figyelmet vesz el a közös életükből, vagy befolyást gyakorol a kontroll személyre, ennek ellenére megnehezítette a vizsgálat lefolytatását. Viszont a kontroll személy részvétele a vizsgálatban nagyon fontos volt, mert abban a kivételes helyzetbe kerültem, hogy kettő nagyon hasonló háttérrel rendelkező ember rajzait vethettem össze. Kezdve a közel azonos SES-sel, vagy akár a családi hátteret, sőt még a közös, Miskolci Egyetemet és szakjait, vagy az onnét történt elköltözésüket Tatabányára, illetve az itteni közös sportjukat, a karatét, és annak közvetlen és közvetett hatásait az életükben. Mindezek úgy valósultak meg, hogy a jelenleg közös munkahely előtt nem ismerték egymást. Ezért nagyon fontosnak tartottam, hogy az ő rajzaikat, írásukat elemezhessem. Hiszen két közel azonos objektív körülményekkel- kor, nem, kezesség, SES, munkahely, hobbi, családi állapot stb- rendelkező személyt találni, és együttműködő vizsgálatot lefolytatni már szinte a szerencse körébe sorolható eset.

Mindkét személy esetében a teljes, hat rajzból álló sorozatot elemeztem. Ahogy az íráselemzésben, úgy a rajzelemzésben sem tulajdonítunk egy-egy elszigetelt jegynek

jelentőséget. Érvényesnek az írásban többszörösen előforduló, illetve a több rajzban fellelhető jegyeket tartjuk a szakmai szabályok szerint. Ezért elégségesnek ítéltém meg az esttanulmányok összefoglaló bemutatását, a rajzok, írások részletes elemzésének leírása helyett.

	1-vizsgált személy- VR:	2-kontroll személy- KML:
viszonyok, jellemzők (ld a-b-c)		
a- anya	testnevelő-biológia szakos tanár, feszültség a viszonyukban már közel 10-12 éve, az anya visszaélt a bizalommal. 3 éve elvált.	óvodapedagógus, mellette országos oktatásügyi szakértő- ragaszkodnak egymáshoz
b- apa	villanyszerelő- jelenleg nyugdíjas, alkoholbetegsége miatt. 3 éve elvált.	autófényező mester, most nyugdíjas és súlyos beteg- szintén ragaszkodnak egymáshoz
c- testvér	iker fiútestvér, aki fiatalabb	4évvvel idősebb nővér- nagyon jó a viszonyuk
személyiség-fejlődés főbb állomásai (ld a-b-c-d):		
a- iskolák	általános iskola- rajz- matematika vagy rajz- testnevelés szakos tanár akartam lenni, mert jól rajzoltam és sikeres versenyző, sportoló voltam. Középiskola: műszaki szakközép-iskola és technikum, ebben az időben sportsérülés, Miskolci Egyetem- Gépész- villamos, nem fejeztem be	általános iskolában első 3 osztály egy helyen, a következő 5 osztály másik helyen. az első iskolában nagyon jó volt az oktatás, a másokban kevesebb cigány volt és ezért jobb a kontroll személy elmondása szerint. Műszaki szakközépiskola, Miskolci Egyetem, az utolsó év kollégiumban? „marha jó volt, betiltották, így nem lett belőle pénz, de nagyon jó volt”
b- munkahelyek	első munkahelyem → idegen városban, környezetben, külföldi kollégák jelenleg második munkahelyem → nagyobb felelősség, nehezebb feljebb jutás	első munkahely, és annál is vagyok, munkahelyen belül pozícióváltás felfelé
c-jelentős események	jogosítványom megszerzése, első két munkahelyem, család- gyerekvállalás, vezetővé válás	házvásárlás, és a céges leanes pozícióváltás
d-partner- kapcsolatok	van: életem legnehezebb, de legjobb döntése	„van, rendben van, előbb utóbb meggyűrűzöm”

élete legfontosabb eseménye	jogosítvány-hibátlanul → elsőre minden vizsga. ötös matek szigorlat	megszülettem, a végzés az egyetemen
jelen élethelyzete, helyzetigazoló körülmények	Szeretem a munkám, bár kilátástalannak tartom az előre jutást a jelenlegi cégnél. Helyzetigazoló körülmények: jó fizetés, viszonylagos megbecsülés, nyelvvizsgához és diplomához kötött előrelépés	rendben vagyok
önjellemezés	„tipikus ikrek- tegyem, vagy ne tegyem. úgy érzem magamról, hogy nehezen hozok döntést és bizonyos réteggel kerülöm a konfliktust.”	„erősen zárkózott személyiség, akinek változnia kell, és úgy érzem változtam is sokat, és munkában végre azt csinálom, nem amit akarok, hanem amiben jó vagyok.” illetve: fiatal mérnök a tapasztalatszerzés útján
elvárásai (a-b-c)		
a - partner	támogatás, megbecsülés	hűség
b – munkahely	fontos megbecsült dolgozó legyek, anyagilag a szintnek megfelelően megfizetett legyek	adjon lehetőséget a fejlődésre- szakmai fejlődés értelemben, nem akarok vezető lenni, én jó mérnök akarok lenni, mert jó vezetőt bárhonnét leakasztanak, de jó mérnököt nem
c – életkörülmények	jobban élek, mint az előző évben. Ezért a fölösleges, idejét múlt dolgokat elhagyom.	tudjam ezt fenntartatni
mivel elégedett	sikereimmel, párommal, fizetésemmel	a munkámmal
mivel nem elégedett	kevés szabadidő az emberek hozzámállása (kihasználás,)	magán szféra: a testem, sokat híztam munkahelyi szinten a lehetőségeim: cég költhetne többet ránk és vehetne minket komolyabban
min és hogyan próbált már változtatni	nem ugrani minden szóra, illetve elkérni az időm árát- az időm árát még nem tudom rendesen elkérni, de az, hogy nem csinálom meg mindent mindenkinek, az már egészen jól megy.	magán szféra: étrend, és mozgás munkahelyi szinten: jelzem is a feletteseimnek is ezt az (ld. fent) igényt, és teremtek olyan helyzeteket, hogy legyen ilyenekre lehetőségem. (felettesek felé kommunikáció, javaslattétel)
célok, ambíciók	mind munkában, mint sportvezetőként fejlődni, illetve magasabb pozíciót, felelősségteljesebbet elérni.	Tisztességes élet és jó szakember. Fenn tudjam tartani ezeket az életkörülményeket, és az utódomnak is biztosítsam.

célok, ambíciók folyt.	Életszínvonalunkat emelni.	És úgy élek, ne csak én legyek rám büszke, hanem a környezetem is legyen rám büszke. Jó szakielismertséget, olyan tudást, amit bárhol, bármikor hasznosíthatok
minek tulajdonítja jelenlegi helyzetét	sikerek illetve munka a kettőnk (partnere) együttműködése, mert kell a bátorítás és az ellenállás kell, hogy úgy jöjjenek ki a dolgok, ahogy.	szerencsének, nagyon szerencsés ember vagyok ugyanakkor saját magamnak
egyetlen mondatos önjellemzés	Szerény, magasra törő, lelkiismeretes ember, aki ad mások véleményére, de a döntéseit saját maga hozza meg.	Fejlődő képes, ez egyszavas, de egyetlen mondatnak érzem. Egyébként pedig normális ember és nem a társadalmi normák, hanem egy tisztességes ember. A jelenlegi társadalmi normákat nem értékelem sokra

6. ábra: Élettörténeti adatok hosszmetzeti képen

6.4 A bevont projektív technikák okai

Vizsgált személy és kontroll személy esetében is hasonló feltevésekkel indultam a vizsgálatnak mivel több coaching ülés után és az együtt kiválasztott módszerek ellenére sem lendültek mozgásba bizonyos területek. A célirányos segítségnyújtás megtervezésével kapcsolatban arra kerestem a választ, hogy mi miatt vall sorra kudarcot és reked meg az előrelépésre vonatkozó terveiben a vizsgált és a kontroll személy, és milyen ez idáig ismeretlen tényezők okozhatták az önérvényesítési problémáikat. Feltételeztem, hogy van olyan nem tudott vagy tudatosított valós akadályozó tényező, amely ismerete nélkül tovább lépni nem tudnak. Ennek felderítéshez projektív technikákat – rajz és íráselemzés- kívántam alkalmazni.

6.5 A vizsgált személy produktumainak elemzése

6.5.1 A rajzelemzés megállapításai

Az első, a vizsgálatvezető jelenlétében készült rajzok 2011 júliusában keletkeztek, ekkor az instrukció elhangzása után kérdéseket tett fel. Ekkor készült a HTAPPF sorozat állatrajza (3.számú melléklet). A később keletkezett, illetve a spontán rajzaihoz képest hosszú késleltetési, kezdeti reakció idővel (50-70 mp) kezdte a rajzolás, de ellenkezés nem volt

benne. 2012. február 16-án az instrukciók elhangzása után szinte azonnal, 5-10 mp-n belül rajzolni kezdte a ház- fa és szabadrajzokat (1-2-6. számú melléklet), pótlólagos utasításokra nincs szüksége. Míg a két emberrajz (4-5. számú melléklet) esetében hosszú látencia idő volt, 60-110 másodperc. A rajzolási idő rajzonként változó, 6-18 perc. A rajzolásba, csak úgy, mint félévvel előzőleg, bevonódik, azonosul a munkával. A rajzok kidolgozottsága, számára szokatlan témáik mellett is a fantáziabeli bevonódást jelzi. Legtovább a férfialakot ábrázoló emberrajzát (4. számú melléklet) rajzolta, a leggyorsabban a farajzzal (2. számú melléklet) lett készen.

6.5.2 Gyakorlati és kognitív jelenségek

Jellemzően minden rajzánál megfigyelhetők az alábbi gyakorlati és kognitív jelenségek:

- folyamatos munkavégzés
- koordinált mozgás
- pontos, megtervezett munkavégzés
- részletekre kiterjedő rajzolás
- megerősített vonalak
- radirozás után javulás a rajzban
- speciális árnyékolási technikák használata

Modellreakcióként a laza, könnyed rajzolás, stilizált motívummal, értékelhető az élete egyéb területeire vonatkoztatva: a biztonságos környezetben óvatosan megmutatja magát.

2012-ben készül rajzairól egyetemlegesen megállapítható, hogy többnyire és közel középre pozicionáltak, teret jól kitöltők. A 2011-es rajzok kivételt képeznek, közöttük az önmagát ábrázoló rajza (8. számú melléklet) és a fészekrajza, ahol is az álló férfialakot hangsúlyosan a lap bal szélére rajzolta, illetve a fészekrajzot is jól érzékelhető módon balra pozicionálta. A férfialak és a fészek rajzok 2011 júliusában készültek a két családrajzzal (9-10.számú melléklet) egy időben. Ekkor mást rajzolni nem akart. Fészekrajzáról a rajzoló az utótesztben elmondja, érzelemmel telítetten, hogy a képen látható madár „APAMADÁR”. Az anyamadár csavarog. Ez a momentum a későbbiekben a rendszerdiagram ökológiai validitásakor fontos szerepet kap. 2012 februárjában újra rajzoltattam vele az ember rajzot (4. számú melléklet), és ugyanekkor készült a ház, fa, másik nemű ember illetve szabad rajza (1-2-5-6.számú melléklet). Tehát készült egy új HTAPF sorozat, amely kitűnő hasonlítási alapot ad a félévvel azelőtt készült rajzokhoz, ugyanakkor hiteles képet mutattak az eltelt időszak fejlődési irányáról. Tesztviselkedésében az aprólékos munka volt jellemző, ami az előzmények ismeretében teljesen helytálló, mint tesztviselkedési reakció. Újdonságként jelent meg a

színes ceruza használata, amelyet meg is magyarázott: *„jobban szeretek ceruzával rajzolni, mert ezzel egyszer már nyertem egy rajzversenyt a nagyon jó színes rajzok előtt, nem látszanak annyira a hibák, meg nem látnak bele annyi hülyeséget”*.

6.5.3 A rajzelemzés következtetései

A tartalmi aspektus szempontjai szerint a rajzok: ház- fa- állat- ember- ember-szabadrajz-hasonló jelentésű tartalmi elemekkel bírnak. Ezek: a könnyen azonosítható motívumok, amelyek a manifeszt tartalom mellett hordoznak a látens üzenetet is. Pl. differenciált részek, amelyek azonban integráltan illeszkednek a rajzok egészébe, a rész és egész elválaszthatatlan, egymásra ható egységét hordozzák. A hat rajz egyöntetűen a rendezett, megkomponált, kidolgozott részleteikben is. A tartalmi közlésben megjelent a kreativitás, az egyéni személyes közlésmód, az elaborációs készség, amelyet az alábbi képi jelenségek hordoznak: lendületes, megerősített vonalak, igényes szerkesztettség, jól felismerhető motívumok, ikonikus azonosíthatóság, közvetlen és közvetett interakciók ábrázolása.

Kifejezési aspektus szintjén a rajzoló szükségletei, vágyai megjelenéséről beszélünk. Ezekről tudatos szinten a szóbeli utótesztekben is nyilatkozott, illetve ugyanekkor a metakommunikációjával megerősítette az elmondottakat. A vizsgált személy esetében is, csak úgy, mint a kontroll személy esetében elvégeztem, és elvégeztem az intuitív elemzés lépéseit, és ezekben a lépésekben lehetett leginkább látni azt, hogy milyen, az aktuális és általános állapotának megfelelő szükségleteket, vágyakat, hiányokat és egyéb nonverbálisan kifejezett elvárásokat projektált a vizsgált személy a rajzaiba. Ezek például: biztonság utáni vágy, értékelési szükséglet, a magán- intimszféra védelme, önállóság- autonómia igény, tudatos elkülönülés. Ezekre az alábbi rajzi jegyek utaltak a rajzok összességében. Közvetlen és közvetett interakciók ábrázolása, nagyméretű rajzok, ego-dilatáció, enkapszuláció megjelenése a rajzokban (pl. házrajzban kerítés aprólékos kidolgozása, az emberrajzoknál a fókuszban lévő öv, illetve lista, farajznál a férfi oldali lomb zártsága), kidolgozott, igényes, precíz rajzok, a szabadrajz téma választása, illetve az emberrajzokban megjelenő fokozott teljesítmény motiváció ábrázolása (versenyző, és a lista a nőalaknál).

Felszólítási aspektus: a kifejezési aspektusnál leírt szükségletekre vár reakciót, és megoldási alternatívákat, ahogyan ez szóban el is hangzott, hogy nem gondolta, hogy ilyen mértékű benne az elismerés utáni vágy, mert nem szereti, ha megdicsérik. Míg végül eljutottunk oda, hogy azért nem szereti, mert nem szokta meg, és így ha nem várja, akkor nem csalódik. Azaz egy defenzív hozzáállással igyekszik tompítani a létező, ám ez idáig nem azonosított elvárást, amely hosszútávon egyre erősebb elismerés utáni vágyat generált benne.

A vizsgált személy esetében ez az üzenet, mivel vizsgálati helyzetben történt így elsősorban a vizsgálatvezetőnek, illetve önmagának szólt, mivel ezeket a rajzokat a társas környezete, a legérintettebb, a munkahelye nem látja, illetve nem feltétlenül érti az üzenetüket. De örülne neki, ha az érintettek is átlátnák ezeket az igény és szükségletrendszerét.

Kapcsolati aspektus szempontjából a vizsgált személy a vizsgálatvezetővel mindvégig egyenrangú viszonyban kezelte önmagát. Ez az egyenrangú viszony oda-visszahatóan működött. A rajzai közléseit egyfelől gondolta ő valamilyennek, másfelől elfogadta, hogy az elemzés során a vizsgálatvezető önállóan vélekedjen a rajzokról. Sem rajzban, sem szóban nem tett erőfeszítéseket a vizsgálatvezető befolyásolására. Egyetlen kivétel volt, de ott is jóval inkább önmagát „csapta be”, az anya kérdéskörnél (lásd az ötlépéses intervenciós terápiás modell, illetve azt megelőzően a fészekrajz), de amikor a projektív kérdésekre adott válaszaival konfrontálódott, elfogadta a vizsgálat eredményeit. Kompetens személyként kezelte ebben a kérdésben is a vizsgálatvezetőt.

6.5.4 Ötlépéses terápiás intervenciós modell

Az instrukció elhangzása után ellenkezés nélkül elkezdte a vizsgált személy. A nagy kör tájolására volt egy kérdés, azután haladéktalanul.(a kérdés mekkora helyet foglaljon el a lapon. a válasz, maradjon hely a lap széleitől, egyébként, pedig ahogyan neked a legmegfelelőbb.) A kisebb körök megrajzolásánál minimális egy-2mp-s gondolkodásidő után rajzolt. Az első kisebb kört mosolyogva- ide rajzolta be a feleségét, majd abba a gyermekét. Hat kör megrajzolása után még egyszer megkérdezte, hogy miket is kell felrajzolnia.

A tisztázó kérdések után, az elégedettség kérdése következett. Ekkor változtatott a rajzon. Az anyagi biztonság körét nagyobbra rajzolta. Majd a probléma körök berajzolása következett. Többet is ábrázolt. A „*melyik személyt, kapcsolatot befolyásolják*” kérdésre logikusan végigvezette a változásokat és a lehetséges eredményeket, egyedül az anya körre mondta, hogy „*na, ezt hagyjuk*”, majd „*jobb lenne, ha megszűnne*” és áthúzni akarta. Később visszatért még rá. És azt vezette le, hogy ha az anya kör eltűnik, akkor az anyagi biztonság megnő. Az anyakérdést végül úgy oldotta meg, hogy egészen picire átrajzolta egy másik, általa lényegtelen dolgoknak fenntartottnak nevezett helyre. Ez a momentum a hatásmátrixnál is szerepet kap.

6.5.5 Az íráselemzés¹² megállapításai

Összképében harmonikus, lendületes, mozgás hangsúlyos írás. Az írástömb nagyméretű, középütt, enyhén balra tolódva helyezkedik el. Közép méretű balmargó és nagy jobb margó jellemzi az írást. A címzés középre, az aláírás jobbra pozicionált. Egyenes, kissé jobbra dőlő írás, balsodrással. Következtesen füzéres duktuszokat használ, szavak végén időnként fonalasodik, a gyors írás jeleként. Középső zóna dominancia állapítható meg. A sorok futása változó, a 2/3-os többség nem állapítható meg. Az írástömb első 10 sorában lefelé tartó sorok, míg a maradék 14 sor egyenes vagy felfelé tartó futású. Az aláírás a folyóíráshoz hasonló, attól azonban nagyobb méretű.

6.5.6 Az íráselemzés következtetései

Én-hez való viszony tekintetében az önértékelése általában helyes, időnként alulértékelő, megfelelő önkontrollal bír, én-képe megfelelő. Én rezisztencia tekintetében hullámozó, általában erős az én-védelme, de bizonyos szituációkban ez könnyen átbillen és a negatív ingerekre elhárító mechanizmussal reagál. Szociabilitás szempontjából történt vizsgálat eredménye: a beilleszkedési igénye átlagos, erőteljesen megválogatja, hogy kiket enged közel magához. Problémáit kizárólag egy belső körrel osztja meg. Dominancia igény, szereplési vágy ugyan van benne, de a hierarchiába képes beilleszkedni, vezetőt képes elfogadni, amennyiben az számára bizonyítottan kompetens személy. Konfliktustűrő típus. Nem keresi a konfliktusokat, de nem is menekül el. Békés, de határozott, szükség esetén képes megvédeni önmagát. Közösséghez alkalmazkodásának szintje normál, nem kifejezetten diplomatikus, inkább magába zárkózó. Mentális jellemzői szerint átlagos gondolkodás sebességgel és rugalmassággal bír. Analitikus gondolkodási minőség jellemzi, holisztikus tendenciákkal. Kritikai készsége erős, különösen mások irányába. Érdeklődése jellemzően reál beállítottságú. Normál energiakészlettel rendelkezik, azt egyenletesen, gazdaságosan használja fel. Munkatevékenységek területén megbízható, tervszerűen dolgozó személy. Tempó tekintetében inkább normál, nem gyors, de nem is túlzottan lassú. Aprólékos ezért tűnhet lassúnak. Ugyanakkor hatékonyan dolgozik. A gyakorlati munkát, vagy gyakorlati haszonnal (nem kifejezetten anyagiak tekintetében) bíró munkát részesíti előnyben. Munkatársi viszonyaiban is autonómiára törekvés jellemzi. Döntőképeség szempontjából a halogató típushoz tartozik, amíg nem érzi szükségét, addig nem dönt. Jellemzően motivációi háttérében az önmegvalósítás áll, vezetői szerepre törekszik, képes elmélyülni a munkában.

¹² a vizsgált személy írásmintáját lásd: 22.számú melléklet

Érzelmileg magas intimitás fokú személy, érzelmi életében kiegyensúlyozott. Bensőséges, intim kapcsolatait vállalja, de ilyen irányú élményeit magányügyként kezeli, azokat csak a legszűkebb környezetével osztja meg. Érzelmi élete kiegyensúlyozott. Érzelmei tartósak. Az érzelmek lassabban keletkeznek kevésbé hevesek és szélsőségesek. A személy ingerküszöbe átlagos. Ugyanakkor bizonyos túlérzékenység is jellemzi. A negatív környezeti ingerekre fokozott érzékenységgel reagál, a problémák és sérelmek feldolgozása így túl sok időt vesz igénybe. Feldolgozatlan sérelmek lehetnek az édesanyjával.

Passzív akarattal rendelkezik, akaratát ellenállásra, a környezet elleni védekezésre használja. Ezért zárkózott, önmaga által túllelőrzött, önbiztosító, olykor merev gondolkodású, makacs és passzív. A vizsgált személy nem agresszív, de határozott, minden körülmény között megvédi, ami az övé, de a mások tulajdonát és személyiségét tiszteletben tartja. Megfelelő mértékű önkontrollt feltételezhető. Erős kiegyensúlyozott karakter. Tartós érzelmek jellemzik, fogékony az ingerekre, azokra azonban nem mindig reagál cselekvően. Erős akarat, jó teher és munkabírás jellemzi. Hosszú távra tervez, tervei mellett ki is tart. Kritikai érzéke fejlett, előadásmódja kíméletlen. Gyakorlatias, kivitelező típus. Szereti a praktikus dolgokat.

6.5.7 A mintázatok hatásvizsgálata

A mintázatok az írás és rajzelemzés, valamint az ötlépéses intervenciók modell¹³ vizsgálatai során nyertem. A hatásmátrixban a különböző mintázatok egymásra gyakorolt hatását néhány ponton jelentősen, míg az anya hatásainál kiemelkedően eltérően értékeltük. Fontos megjegyezni, hogy a kettős értékelésű hatásmátrix esetében, hogy az eltérő értékelés szignifikáns, ismétlődő, adott esetben ugyanazon tényezőre, vagy annak rokon értelmű, illetve szemantikailag, az eredetileg eltérő értékelést mutató tényezőnek megfelelő, másik tényezőre vonatkozzék, és ne eseti, egyedi eltérés legyen. Az értékelésbeli különbség tehát legyen az addigi rajzokból, írásban fellelhető jelentéstartalmi jegyekből, egyéb, a kérdőívek eredményeiből levezethető, objektíven igazolható. Így adott esetben, problémavizsgálat során, majd megoldási relációk együttes kutatása során – a coachee/ tanácskérő számára is lehessen igazoltan érvényessé tenni.

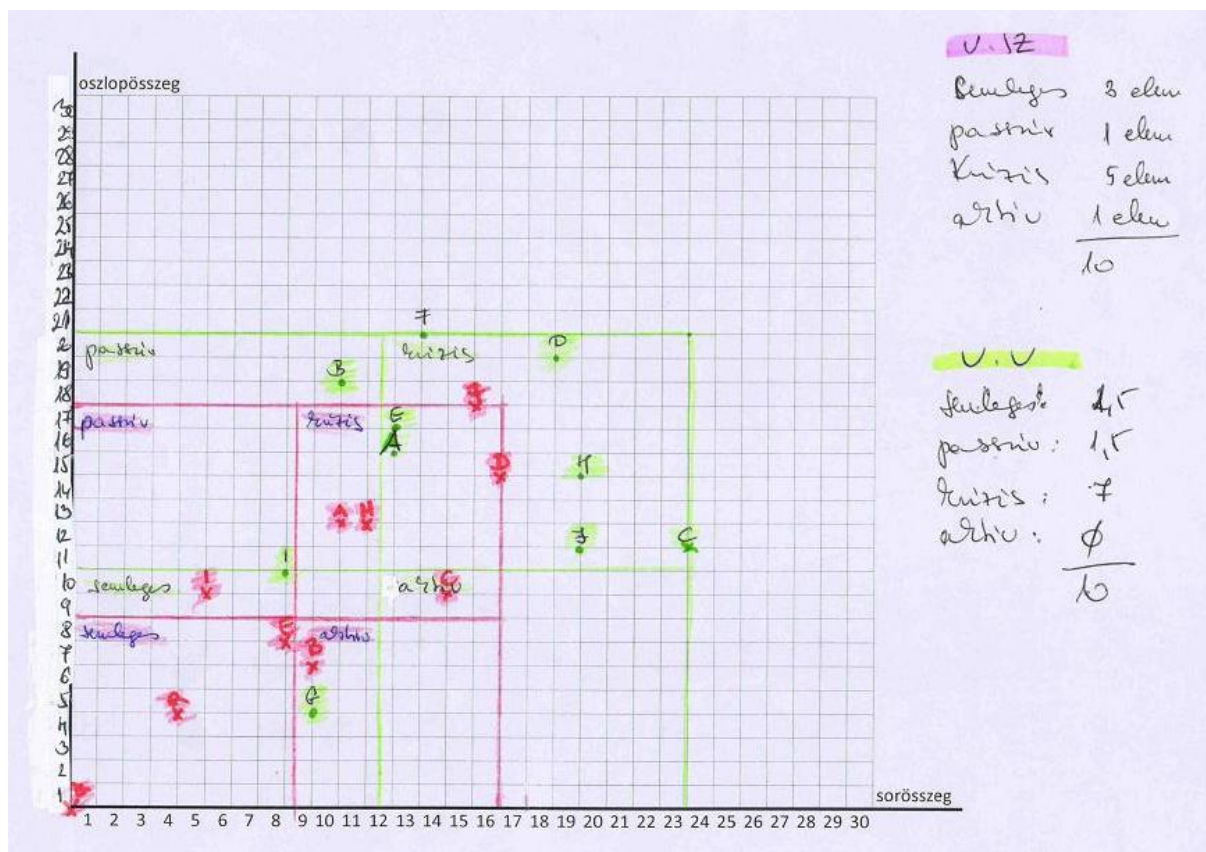
¹³ az ötlépéses intervenciók modell ábráját lásd: 21.számú melléklet

mintázat neve		A	A	B	B	C	C	D	D	E	E	F	F	G	G	H	H	I	I	J	J	össz.	össz.
értékelési szükséglet	A	X	X	3	3	0	0	2	3	3	0	3	2	0	0	0	0	1	2	0	0	12	10
kreativitás	B	0	2	X	X	0	0	3	2	0	0	3	2	0	0	2	0	2	3	0	0	10	9
biztonság utáni vágy	C	3	0	3	0	X	X	3	3	3	1	3	3	2	2	2	3	2	2	2	0	23	14
önbizalom	D	2	3	3	3	2	3	X	X	3	3	3	3	1	0	2	1	0	0	2	0	18	16
dominancia igény	E	2	2	1	0	1	0	2	3	X	X	3	3	0	0	2	0	0	0	1	0	12	8
autonómia igény	F	2	3	0	0	0	3	3	3	1	0	X	X	0	0	2	3	2	3	3	0	13	15
rendszerigény	G	1	0	0	0	3	0	1	0	0	0	0	1	X	X	0	3	1	0	3	0	9	4
tudatos elkülönülés	H	2	2	2	0	2	3	2	0	3	0	3	3	0	3	X	X	2	0	3	0	19	11
elaborációs készség	I	0	0	3	0	0	0	0	0	1	0	2	3	1	0	1	2	X	X	0	0	8	5
anya konfliktus	J	3	0	3	0	3	0	3	0	2	0	2	0	0	0	3	0	0	0	X	X	19	0
oszlop összegek		15	12	18	6	11	9	19	14	16	4	22	20	4	5	14	12	10	10	14	0	X	X
VIZSGÁLATVEZETŐ																							
VIZSGÁLT SZEMÉLY																							

7. ábra: Kettős hatásmátrix- vizsgált személy

Kiemelt pont a hatásmátrixban a **J** oszlop és sor a vizsgált személy és a vizsgálatvezető által rendkívül eltérő módon osztályozott volta. Amely a vizsgált személy által mind az oszlop, mind a sor összeg esetében 0 lesz. Annak ellenére, hogy mind a tisztázó kérdéseknél, mind önmagától a rajzolás közben verbalizálva (lásd fészekrajz, illetve ötlépéses terápiás intervenciók modell kör rajzainak felvétele) ennek éppen ellenkezőjéről tett bizonyosságot. Két további oszlop eredményénél mutatkozott jelentős eltérés: a **B** és **E** oszlopokban.

A legmagasabb értékkel jelölt hatások lényegileg hasonló jelentéstartalommal bíró mintázatok. Illetve a többi elem az autonómia igényre hat ki a leginkább mindkettőnk értékelése szerint. Ezeket az adatokat vittem fel a rendszerdiagramba, ahol a megfelelő mezőkbe sorolva a konfigurációkat, illetve a mozgítható elemeket figyelembe véve a megoldási lehetőségek irányait határoztuk meg.



8. ábra: Kettős rendszerdiagram- vizsgált személy

Aktív zónába a vizsgált személy szerint egy elem került, a kreativitás, míg a vizsgálatvezető esetében egy sem. Azaz ez alapján azt a következtetést lehet levonni, hogy a vizsgált személy saját megítélése szerint a kreativitása az a terület, ahol a többi elakadt területet mozgásba hozhatja, a legkevesebb kockázat mellett. Míg a vizsgálatvezető véleménye és az eltérő hatásmátrix eredmény - különösen az anya kérdéskör tekintetében- az, hogy a vizsgált személy látszattmegoldással, hárítással igyekszik a valós probléma helyett másikat felhozni, és valójában egyelőre nem tud, vagy akar mozdulni a megoldást hozó lehetőségek irányába.

6.6 Összegzés

A rajz- írásvizsgálat és az ötlépéses intervenciós terápiás modell során a vizsgált személyről kialakult kép árnyaltabbá vált az eddig ismerthez képest, önmaga számára is. Az addig akár tudatosan, akár tudattalanul nem vállalt problémákkal sikerült szembesíteni, és amit az elmúlt közel egy év során kardinális akadályként kezeltünk, azzal ebben a vizsgálat sorozatban sikerült megbirkózni. A rajzok, a szituáció összességét tekintve a vizsgált személy egy introvertált embernek tűnik, aki azonban a számára ismert társas kapcsolatokban hajlandó nyitottabbá válni, erre egyébként is van igénye. Az ismeretlen kapcsolatokban, vagy azokban, ahol úgy érzi, nem becsülik eléggé, szinte extrém módon zárkózottá válik, és szinte dacosan, csak azért sem enged magához közel senkit, sőt különösen ügyel arra, hogy minél kevesebb személyes aspektusát ismerhesse meg ez a közeg. Ez különösen igaz a munkahelyi kapcsolataira, ahol a gyermeke megszületéséig csak annyit tudtak róla, mind a beosztottai, mind a felettesei, hogy van párkapcsolata.

Bár fontos számára a jó benyomáskeltés, ezt nem mindenáron teszi, ha úgy tetszik, disztíngvál, hogy ki érdemli meg a jobbik felét, és ki az, aki semmit. Képes két végletben mozogni, az a bizonyos fekete-fehér érzés, amit a szabadrajzánál is említett. Ez azonban nehézkessé teszi számára az előbbre jutást, ezért fontos, hogy nyitottabb, elfogadóbb és feltétlenül szociálisabb legyen. Kissé irreális az az elvárása, hogy bár eddig is valóban sokat tett sorsa és egyéb körülményei javulásáért, mostantól vegyék észre a környezetében lévők, különösen a munkahelyére érti ezt, az értékeit. Miután eleve elzárkózik így ez az igény egy paradox igény, melyre fel is hívta a figyelmét a vizsgálat eredménye. Tehát feltétlenül szükséges, hogy az elismeréshez adjon lehetőséget először a megismerésre. Korábbi depresszív, enervált, és a problémákat tagadó fázisából az írás- és rajzvizsgálat eredményeinek köszönhetően is, egy újabb stádiumba lépett, ahol az eddig el nem ismert problémakörrel képes volt szembenézni, és így kezelhető szintűre redukálni. Ezek közül is a legfontosabb az édesanyjával lévő konfliktusa volt, amelyet most már tudomásul vett, és nem zsigerből elutasítja annak a létezését is. Ehhez azonban kellett a vizsgálat közbeni objektív adatrögzítés, az rajzi elemek egyértelmű azonosíttatása a vizsgált személlyel. Saját megállapításait kötelező érvényűnek fogadta el, és nem hipotetikus következtetésekként kezelte a vizsgálat rész és végeredményeit.

6.7 Kontroll személy produktumainak elemzése

6.7.1 A rajzelemzés megállapításai

2011 augusztusában került sor arra az ülésre ahol A4-es méretben rajzolt 5 rajzot, Rotring ceruzával, saját határozott kérésére. Majd felvettük a komplett HTAPPF sorozatot 2012.03.23-án *(11-től-16-ig számú mellékletek)*. Ez az utótesztekkel együtt kissé több, mint két órát vett igénybe. A kontroll személy mindvégig látszólag együttműködő maradt, ám a túlzottan sokszor hangsúlyozott „komolyan veszem, csak...” mondatok ébresztettek kételyt, amely később a rajzoknál több esetben is igazolást nyert a vizsgálattal szemben érzett ellenkezés képi motívumainak, konfigurációinak megjelenésével. Ami, mint az utolsó tisztázó beszélgetésben kiderült nem a vizsgálatnak, vagy a vizsgálatvezetőnek szólt, hanem annak a ténynek, hogy olyan dolgok, tulajdonságok kerülnek felszínre, amelyeket vagy ő maga sem ismert, illetve tudatosított, vagy nem akarta, hogy felszínre kerüljenek, bár tud róluk. Illetve a fentebb már taglalt igény az élettárs részéről. A rajzolás előtt kérdései nem voltak, az instrukciók elhangzásakor is csak az eddigi gyakorlatomban más ügyfeleknél megszokott jellegű és mennyiségű kérdést tette fel. Mivel tegező viszonyban vagyunk, így a rajzoláskor feltett kérdéseket és válaszokat, illetve az utótesztek kérdéseit és a projektív kérdéseket a szöveg és milió hűség miatt, az akkor elhangzott pontos formában, nem önöző viszonylatban idézem. Utótesztet minden rajznál vettünk fel. Az utóteszteket az összes rajz befejezése után készítettük. Ugyan a 2011-es és a 2012-es rajzok között adott esetben semmilyen tematikai vagy minimális motívumbeli eltérés mutatkozik, ugyanakkor az utótesztekben már jelentős különbségek vannak. És bár az utótesztek felvételekor is kísérletet tett a kontroll személy arra, hogy megtudja, hogy mit is mondott annak idején, ahogyan a rajzoknál is rákérdezett, hogy mit rajzolt előzőleg, de természetesen nem mondtam el neki, csak a dolgozat befejezése után osztom meg vele a dolgozat ügyfél visszajelzés mottójának megfelelően az eredményeket. *„Beavatkozni csak annyira kell, amennyi a további egészséges fejlődésnek megfelelő lökést ad!”*

6.7.2 Gyakorlati és kognitív jelenségek

Jellemzően minden rajzánál megfigyelhető gyakorlati és kognitív jelenségek:

- folyamatos munkavégzés
- gyors, nem elmélyült munkavégzés
- koordinált mozgás
- fokozott verbalizálás
- részletekre is kiterjedő rajzolás, de hanyag munkavégzéssel
- rajzi személyiségszinten legfeljebb c-d szinten kidolgozva
- rádirozás után nincs javulás a rajzban
- szóbeli elégedettség a rajzzal
- ugyanazon rajzi színvonalon készített rajzok, mindkét sorozat esetében

Mindkét sorozat rajzairól egyetemlegesen megállapítható, hogy többnyire és közel középre pozícionáltak, teret jól kitöltők. Közel azonos formanívót, térkezelést, azonos vonalminőséget, nyomatékot mutatnak, az eltérő eszközhasználat mellett is. Ez az elemzés későbbi részében hangsúlyossá válik.

Tesztviselkedésében a gyors, ám részletekre is kiterjedő figyelmű, ám fontos részletekben hanyag munka volt jellemző, ami az előzmények ismeretében teljesen helytálló, mint tesztviselkedési reakció: letudni mindent, amilyen hamar csak lehet, tetszetősen, a lehető legkisebb energia befektetéssel, ám ezért fontos dolgokat ki- elfelejt. Újdonságként jelent meg a 2011-es rajzokhoz képest színes ceruza használata, Rotring ceruza használata után, amelyet meg is magyarázott: „*a Rotringot szeretem, mert azzal pontosan lehet rajzolni, és az egyetemen ahhoz szoktam.*”. A rádirozás minden rajzánál jellemző volt, de ezt javulás nem követte.

6.7.3 A rajzelemzés következtetései

A tartalmi aspektus szempontjai szerint a rajzok: ház- fa- állat- ember- ember-szabadrajz- (11-től-16-ig számú mellékletek) hasonló jelentésű tartalmi elemekkel bírnak. Ezek: az azonosítható motívumok, amelyek a manifeszt tartalom mellett hordoznak a látens üzenetet is. A hat rajz egyöntetűen rendezetlen, bár részletekre figyel bennük, de nem kidolgozott, hanem többnyire elnagyolt munkák. A rajzolásban nincs jelen elaboráció, így a kreativitás, a rendszerezettség sem jelent meg. Ám emellett az egyéni személyes közlés mód fennáll,

különösen a kontroll személynél az esetek mindegyikében esetében megjelent disszonáns humorizáló verbalizálásban, az elkerülő magatartást sugalló utóteszti viselkedésben, a modellreakciókban. Ezekre az alábbi képi jelenségek mutatnak: túlzott radiózás, már az első vonalaknál is, ami sem javulást nem hozott, sem különösebb szerepe nem volt, kivétel ez alól a bálna rajza. Igénytelen, elsietett szerkesztettség, ugyan jól felismerhető, de hanyag kivitelezéssel készített motívumok, közvetlen és közvetett interakciók ábrázolása.

Kifejezési aspektus szintjén a rajzoló szükségletei, vágyai megjelenéséről beszélünk. Ezekről tudatos szinten, őszintén az élettörténet felvételekor beszélt, mivel az utótesztekkor, ahogy több helyen is kifejtettem a rajzok lényegével merőben ellentétes, vagy elkerülő válaszokat adott. Ugyanekkor (utótesztek alkalmával) a metakommunikációjával hiteltelenné tette az elmondottakat. Ahogy vizsgált személy esetében is elvégeztem, és elvégeztem az intuitív elemzés lépéseit, úgy a kontroll személy esetében is. És ezekben a lépésekben lehetett leginkább látni azt, hogy milyen, az aktuális és általános állapotának megfelelő szükségleteket, vágyakat, hiányokat és egyéb nonverbálisan kifejezett elvárásokat projektált a vizsgált személy a rajzaiba. Ezek például: biztonság utáni vágy, a támaszigény, önállóság-autonómia igény, autoritás igény, kapcsolat igény. Ezekre az alábbi rajzi jegyek utaltak a rajzok összességében: közvetlen és közvetett interakciók ábrázolása, nagyméretű rajzok, ego-dilatáció, nem kidolgozott, igénytelenül kivitelezett rajzok, az ember rajzok méretbeli különbsége, a passzivitás, lemondás érzetét sugalló összes rajzi jegy, amely minden rajzában megjelent.

Felszólítási aspektus: a kifejezési aspektusnál leírt szükségletekre vár reakciót, és megoldási alternatívákat, sőt a kontroll személy részéről kifejezett segélykérésként értelmezhető. Bár a szóbeli közlései az első alkalmakkor ennek ellentmondottak, de a nonverbális, a metakommunikációs üzenetekkel éppen a segélykérést erősítette meg. Míg az utóteszt utótesztjében (félévvel későbbi második sorozat) a konfrontáció után elismerte ennek valóságát. Bizonyos tekintetben már a vizsgálat egész folyamán tisztában volt a nagyfokú belső feszültségével és szorongásával, mert mindenegyes találkozók, akár vizsgálati, akár privát helyzetben történt, a vizsgálat során szokásos humorizálással megkérdezte, hogy pszichológushoz, vagy pszichiáterhez kell mennie a rajzai alapján, ám a könnyednek szánt kérdésben is mindig ott volt egy segítségkérés jellegű felhang. Többek között ez is tette „gyanússá” a rajzait leíró utóteszteket, a rajzokban lévő projekciókon túl. Ezzel együtt is nem volt kíváncsi az eredményre, mert a felkínált írásos elemzésbe bele sem nézett, nem vitte el magával.

Kapcsolati aspektus szempontjából a vizsgált személy a vizsgálatvezetőt szokatlan módon, hiszen jó viszony áll fent közöttünk, az ambivalens tekintélyszemélyekhez sorolta, ahová a munkahelyén a feletteseit sorolja. Ezzel is igyekezett vélhetőleg tudattalanul, a vizsgálatból megtudható eredmények ellen védekezni, vagy azokat számára pozitív irányba befolyásolni. Amikor eljutott addig, hogy a rajzai tartalmát átbeszéljük, azokat rendszeresen felülbírált szóban, és igyekezett ennek igazáról minden kommunikációs eszközzel meggyőzni elsősorban önmagát, és ezen keresztül engem. A lezáró beszélgetésben, amikor a projektív kérdésekre adott válaszaival konfrontálódott, elfogadta a vizsgálat eredményeit. És átértékelte a kapcsolati viszonyt is, amely ezáltal egyenrangúvá vált.

A kontroll személy két rajz sorozata fejlődés tekintetében negatív görbével írható le. Azaz a két rajz sorozat felvétele között eltelt időszak alatt a legtöbb területen stagnálás vagy éppen visszafejlődés volt tapasztalható. Ugyanakkor a legfontosabb problémákra való utalások hangsúlyosabban jelentek meg a rajzokban. Ennek oka lehet az is, hogy időközben magasabb pozícióba került a munkahelyén és ennek igyekezett mindenáron, erőn felül megfelelni.

6.7.4 Az íráselemzés¹⁴ megállapításai

Összképében diszharmonikus, mozgáshangsúlyos, de megtörő lendületű, szabálytalan írás. Az írástömb közepes méretű, középtűt fent, balra tolódva helyezkedik el. Kisméretű, lefelé szűkülő balmargó, a jobb margó egyenetlen, lefelé szűkülő. A megszólítás balra, az aláírás jobbra pozicionált. Jobbra dőlő, közepesen kötetlen írás, kiegyenlített sodrással. Duktuszai füzéresek, kettősívelésűek. Középzóna dominancia állapítható meg felsőzónás tendenciákkal. A sorok futása változó, a 2/3-os többség nem állapítható meg. Az írástömb első 2 sorában felfelé futnak, a következő négy sor egyenes, a kilencedik sor felfelé tart, míg a maradék négy sor lefelé fut. Azonban a domború sorforma minden sorra jellemző. Sortávolságok nagyok, időnként azonban összeszűkülnek. Az aláírás a folyóírással azonos minőségű, ahhoz illeszkedik. Kezdő és végvonalak rövidsége illetve többségében hiánya figyelhető meg.

6.7.5 Az íráslemzés következtetései

Erővel ugyan, de minden körülményhez hozzá tud simulni, kerüli az összeütközéseket, az akadályok között igyekszik elsiklani, de hajlamos a túl erős befolyásolhatóságra is. Szeszélyes és kiszámíthatatlan lehet. Önértékelése és önbizalma instabil. Erősen sikerorientált, ugyanakkor vágyai elérésének saját maga szab gátat. Gyakran szorongásos, túlérzékeny,

¹⁴ a kontroll személy írásmintáját lásd: 23.számú melléklet

kisebbrendűségi érzésekkel küszködik, hajlamos a kételkedésre, csüggedésre. Túlzott önkontroll jellemzi, reakcióit, magatartását szélsőséges ellenőrzés alatt tartja. Az önmagáról kialakított kép és az önértékelés bizonytalan. Az írás nagysága, különösen az oválok tekintetében változó. Ez is kiegyensúlyozatlan önértékelésre és önbizalomra utal. Jelentheti az önérzet hirtelen fellobbbanását, de az is lehet, hogy az írásban egy pillanatra nem fékezte önmagát és az „én” szubjektív felértékelését mutatta a hirtelen nagyobbak írt oválokkal. Az én ideál is ingadozó, annak függvényében esik egybe az énképpel, vagy áll távol tőle, hogy az író személy milyen környezetben van. De többnyire annak érdekében, hogy saját én-ideáljának megfeleljen, a külvilág számára folyamatosan más képet kell festenie magáról, ami belső feszültséget és nagy energiafelhasználást okoz. Én védelmére emiatt kisebb energiák jutnak így az alacsony, a zavaró külső körülményeket nem tudja kiszűrni, a negatív ingerek könnyen kibillentik egyensúlyából, élményfeldolgozása változó. A negatív ingerekre elhárító mechanizmussal reagál. Különálló nagy kezdőbetűi az emberektől való elkülönülésre utalnak.

Sajátos életszemléletű, bizalmatlan ember. Énjét nem akarja feltárni, vigyáz arra, hogy nehogyan belelássanak. Jellemző rá a bizonytalankodás a kapcsolatokban, nem tudja, hogy visszahúzódjon-e a világtól, vagy beilleszkedjen. Nem képes határozottan eldönteni, hogyan is viszonyuljon a külvilághoz. Ez a keskeny balmargó tekintetében abból is adódik, hogy főként befelé forduló alkat. Beilleszkedési igénye legfeljebb átlagos, de erősen helyzetfüggő. Ebből kifolyólag a feszült gátolt, visszafogott beilleszkedéstől a spontán beilleszkedésen keresztül a mesterkéltig mindhárom szinten mozog. Nem szeret alkalmazkodni, ez megerőltető számára, és nincs összhangban a belső énjével. Az adaptáció lelki ellentétekbe ütközik. nehezen bírja, ha irányítják, tetteit előre meghatározzák, ha beskatulyázzák. Általában a kisebb baráti családi környezetben érzi jól magát. Alkalmazkodása többnyire látszólagos, csak szükségből viseli el a közösséget. Autonóm, magányos, befelé forduló típus. Szűkebb környezetben azonban az egyén beilleszkedése, alkalmazkodása természetessé válik. A közösségi érdekeket automatikusan szem előtt tartja, elfogadja a szabályokat anélkül, hogy ez pszichéjében bármilyen fennakadást okozna. Ennek ellentétéként jelenik meg a mesterkélt beilleszkedés a nagyobb, ismeretlen közösségekben, pl. munkahelyen. A gátlások túlsúlya miatt a természetes viselkedés lefojtott, a mesterkélt tudatos rejtőzködést takar. Beilleszkedése egocentrikus, azaz a világot saját maga központba állításával szemléli, a környezetet ebből a szemszögből képes észlelni és megtapasztalni. Empatikus képessége fejletlen. Emellett dominancia igénnyel bír, emberi kapcsolatait önmaga fölé-, illetve mások alárendeltségi viszonyában tudja elképzelni. Nem keresi a konfliktusokat, de nem is menekül el. Ennek ellenére konfliktustűrőse inkább a konfliktuskerülő irányba mutat. Személyisége

egyaránt bír autonóm aktív és heteronóm aktív vonásokkal. Egyfelől stabil én-erővel és akarattal rendelkezik, saját énjének határait minden körülmények között megtartja, sőt akaratát hajlamos környezetére rákényszeríteni. Túlzott belső kontrollós, egyedül dönt, nem rendeli alá magát a közösség érdekeinek. Dominancia igény, szereplési vágy jellemzi. Negatív értelemben időnként mások akarata és véleménye ellen dolgozik, ezért népszerűsége csökkenhet. Erős önállóságának következménye elmagányosodás lehet. Másrésről mindezek mellé igényli a szociális kapcsolatokat, de csak kis közösségben érzi jól magát, annak érdekeit azonban szem előtt tartja. Ekkor én-határait feloldja, és a megfelelni akarás motiválja. Alkalmazkodása a fentiek szerint működik. Kevésbé diplomatikus, olykor kiszámíthatatlan, kiegyensúlyozatlan, hiányozhat az őszinteség. Az aláírása a vége elfonalsodik, ez arra enged következtetni, hogy rendelkezik mások pszichéjébe jó behatoló képességgel, pszichológiai érzékkel. Gondolkodási tempója átlagos, általában nem halogatja tennivalóit, ekkor eredményes és hatékony munkavégzésre is képes. Képes plasztikusan gondolkodni, de olykor már ez a plasztikusság erőltetés teheti merevvé a gondolkodását. Figyelme az egész helyett a részletekre irányul, lehet szórszálhasogató, lényegtelen részletekkel bíbelődik. Analitikus alkat. Szereti a dolgokat elemezni, boncolgatni. Nem fogad el más eszméket anélkül, hogy előtte darabjaira ne szedné. Reálérdeklődésű, ebből kifolyólag is a humán jellegű problémákra kevésbé érzékeny, realisztikusabb. Érzelmi megnyilvánulásai fegyelmezettek, kevésbé képes a lelki problémákat befogadni, ezért szereti tárgyilagosan kezelni azokat. Az író személy átlagos energiakészlettel bír. Azt egyenetlenül használja fel. Mivel az energiák felhasználása rapszodikus, gazdaságtalan, energiapazarlás vagy pangás figyelhető meg, amely akadályozhatja a hatékonyságot. Emiatt megbízhatósága és tervszerű munkavégzése is kérdéses lehet. Munkatempójára a gondolkodás tempójánál leírtak érvényesek, kiegészítve az esetleges kapkodásból adódó hiba lehetőségekkel. Az írás alapján megállapítható, hogy az író személy hajlamos arra, hogy ha belekezd valamibe, akkor a kezdet után megálljon, és még egyszer felméri a tennivalóit, ezután cselekszik. Ettől tűnik gyorsnak a reakció képessége a munkahelyén. Az időnként összeszűkülő sorok arra utalnak, hogy szeretne önálló és biztos fellépésű lenni, de az időnként fellépő bizonytalankodásai zavarják, gátolják. Ugyanezt erősíti meg más szemszögből a nagy sorköz: önállóság vágya és az erre való törekvés. A sztenderdnél kissé nagyobb szóközök Csötörtöknél¹⁵ jelentékeny kritikai érzékről, saját elképzelésekhez való görcsös ragaszkodásról árulkodnak.

¹⁵ Csötörtök Csaba: **Grafológia- Az íráselemzés kézikönyve.** pp 97. Budapest: Gondolat Kiadó, 1986.

A régi, megszokott dolgokat hajlamos elutasítani, szeret kipróbálatlan utakon járni. A szabályokat hajlamos felrúgni, a korlátokat nem tűri. Aktív, fejlett a tevékenységi vágya, nem kedveli a várakozást. Ugyan nem szereti a körülményeskedést, de nem akar többet tenni, mint amennyi szükséges. Bár főként konfliktustűrő, kerülő, de képes arra, hogy egy kétes, vitás dologban állást foglaljon. A gyakorlati egyeztetéseket, a kölcsönös kapcsolatokat lépésről lépésre alakítja, ezáltal gazdaságosabbá és hatékonyabbá tesz a munkafolyamatokat, illetve azok működését. Motivációként nála az önmegvalósításra és a vezető szerepre való törekvés állapítható meg. Az önmegvalósítási igényből származik a becsvágy, a presztízsmotívum, az Én-központúság. A közösség irányítására vonatkozó vezetői, felülkerekedési, uralkodási vágyak ebben az esetben is az önmegvalósítás motívumával együttesen jelenik meg. Nem elég azonban a vezetni akarás vágya, az igazi vezetőnek jó szervezőnek kell lennie, nem szabad visszariadnia a konfrontációtól, és képesnek kell lennie a döntések kicsikarására. Nem klasszikusan elmélyülő típus. Érzelmi területen is az eddigi zárkózottsága, magas intimitásfok jellemzi. Ez értelmi és érzelmi érettséget feltételez. Fokozott igény mutatkozik a bizalmas beszélgetésekre, a mély érzelmi, testi kapcsolatra. Az egyén bensőséges, intim kapcsolatait vállalja, de ilyen irányú élményeit magányügyként kezeli, azokat csak a legszűkebb környezetével osztja meg. Az érzelmi élete intenzitására kiegyensúlyozatlanság jellemző. Mind a pozitív, mind a negatív élmények gyorsan, hirtelen keletkeznek, de általában gyorsan csillapodnak is, így megakadályozzák egy belső, lelkiegyensúly tartós létrejöttét. Az ilyen ember impulzív, cselekvő, ingerküszöbe alacsony, gyorsan reagál. Általában erősen szenzibilis. A belső harmónia hiányában nyugtalan, és hiányzik belőle a kellő magabiztosság. Az érzelmi impulzivitását tudatosan fékezi. Agresszió tekintetében az író személy határozott, minden körülmény között megvédi, ami az övé, de a mások tulajdonát és személyiségét tiszteletben tartja. Megfelelő mértékű önkontrollt feltételez. A dolgokat szereti önmagára vonatkoztatni, lelki központban a saját énje áll, nagy a szerzési vágya, élményeit képszerűen raktározza, de lehet önző illetve kizsákmányoló is, egocentrikus. De ezeket szeretné társasági, közösségi színben feltüntetni, azaz nem eltitkolni akarja, hanem úgy feltüntetni, mintha a közösségért lenne ilyen. Vérmérsékleti típusa: erős kiegyensúlyozatlan. Az érzelmek erősek, hevesek, de rövid ideig tartanak. Impulzív, hirtelen, meggondolatlan, cselekedeteit gyakran megbánja. Kritikus, sőt szkeptikus. Gondolkodása rugalmas, gyakorlatias, de nincs mögötte tartós motiváció és akarat. Türelmetlen, gyors, azonnal reagál. Az egyénnek a szellemi síkon megélt élményei a fontosak, azokra fokozottan érzékeny. Erős fantáziaműködése, megismerési késztetése, elméletekhez való vonzódás jellemzi.

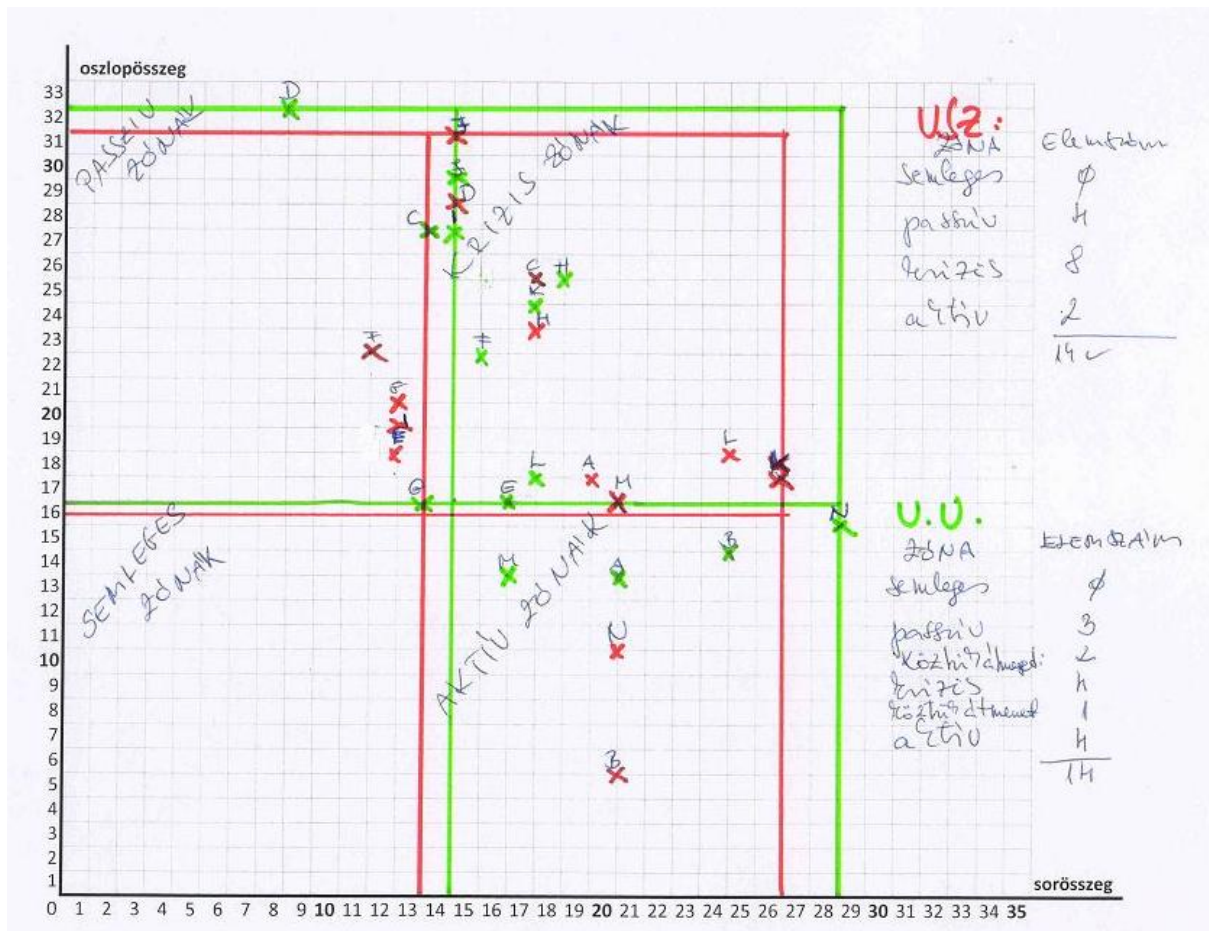
6.7.6 A mintázatok hatásvizsgálata

mintázat neve		A	A	B	B	C	C	D	D	E	E	F	F	G	G	H	H	I	I	J	J	K	K	L	L	M	M	N	N	össz	össz.
gondoskodás utáni vágy	A	X	X	0	1	3	0	3	2	3	3	3	3	0	1	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	0	2	20	19
alkalmatlansági érzés	B	3	1	X	X	3	3	3	3	0	1	3	1	3	3	3	3	3	2	3	3	3	2	3	1	3	2	3	2	24	20
védekezési igény	C	0	1	0	2	X	X	2	3	1	1	1	3	0	2	3	1	3	1	3	3	3	3	3	3	2	1	0	0	13	17
agresszió	D	0	1	0	1	0	2	X	X	0	0	2	3	2	2	0	1	3	1	1	3	3	3	1	3	2	3	1	2	8	14
fokozott kapcsolat igény	E	3	1	1	0	1	1	1	0	X	X	1	1	1	1	3	3	2	2	3	3	3	1	2	1	0	2	0	1	16	12
túlzott kontroll	F	0	0	2	0	1	2	3	3	2	1	X	X	1	2	0	0	3	1	3	2	3	1	1	2	0	0	2	3	15	11
autonómia igény	G	1	1	1	0	2	2	1	3	1	1	1	2	X	X	3	0	2	1	1	2	0	2	0	3	2	3	2	0	13	12
támasz igény	H	2	3	2	1	3	3	1	1	3	2	0	1	3	1	X	X	1	2	3	3	3	1	1	1	1	1	2	0	18	17
társas viszonyulás	I	0	2	0	0	2	1	3	0	2	2	2	1	1	1	2	2	X	X	2	3	1	1	3	1	0	0	2	0	14	12
biztonság igény	J	2	2	1	0	3	1	3	2	1	3	0	1	0	1	3	2	1	2	X	X	2	1	0	0	0	1	3	0	14	14
érzelmi zárkózottság	K	1	3	0	1	2	2	3	3	2	2	3	1	0	1	0	2	3	2	2	1	X	X	1	3	0	3	0	2	17	26
elkerülő viselkedés, háritás	L	0	0	1	0	3	3	3	3	0	2	2	2	0	3	1	1	3	1	2	2	1	3	X	X	0	3	1	1	17	24
ambiv. a tekintély szem.hez	M	0	0	3	0	1	2	3	3	0	0	3	2	3	0	1	2	0	1	0	2	0	3	1	3	X	X	1	2	16	20
határozatlanság	N	1	2	3	1	3	3	3	3	1	0	1	1	2	2	3	3	1	1	3	1	3	2	2	1	2	0	X	X	28	20
oszlop összegek		13	17	14	5	27	25	32	29	16	18	22	22	16	20	25	23	27	20	29	31	24	17	17	18	13	16	15	10	X	X
VIZSGÁLATVEZETŐ		legmagasabb érték																													
VIZSGÁLT SZEMÉLY		legmagasabb érték																													

9. ábra: Kettős hatásmátrix- kontroll személy

Lényeges pont a hatásmátrixban a **B** oszlop a kontroll személy és a vizsgálatvezető által számottevően eltérő módon osztályozott volta. Ahol a kontroll személy értékelése szerint az alkalmatlansági érzésre a többi elem elenyésző hatással van. Ugyanakkor fordított helyzetben az alkalmatlansági érzés hatását a többi elemre ő is hasonló mértékűre értékelte. Ettől ponttól eltekintve a többi elem esetében lényegében hasonló eredményekre jutottunk. Ezeket az adatokat vittem fel a rendszerdiagramba, ahol a megfelelő mezőkbe sorolva a konfigurációkat, illetve a mozdítható elemeket figyelembe véve a megoldási lehetőségek irányait határoztuk meg.

Rendszerdiagram



10. ábra: Kettős rendszerdiagram- kontroll személy

Aktív zónába a kontroll személy szerint kettő elem került, az alkalmatlansági érzés, és a határozatlanság, míg a vizsgálatvezető esetében négy elem: gondoskodás utáni vágy, alkalmatlansági érzés, ambivalencia a tekintély személyek irányába és a határozatlanság. Látható, hogy a kontroll személy saját megítélése szerint kevesebb területen tud változást indítani. A kontroll személy szerint jóval több a krízis elem, mint az aktív elem, ez is azt a következtetést erősíti, hogy pillanatnyilag nem elég határozott és támaszra szorul, mivel tehetetlennek érzi magát.

6.8 Összegzés

Az írás és a rajzok, a szituáció összességét tekintve a kontroll személy egy introvertált embernek tűnik, aki egyrészt a társas kapcsolatokban rendkívül zárkózott, azokat a szükségszerűség szintjén kezeli. Társas viszonyulásaiban, és az élete egyéb területein is jellemző a jó benyomáskeltésre való törekvés. Igyekszik ezt a képet mind a maga számára, mind a külvilág felé egyfajta ideális képben megmutatni, mintegy bizonyítani. Ugyanakkor tisztában van azzal, hogy jelenleg erőn felül próbál mindennek megfelelni, miközben nem kap és talál elég támaszt. Egyrészt, mert nem is kéri, mert az ránézve deklasszáló, másrészt nem is engedi, hogy észrevegyék a támogatás iránti szükségletét, mivel ezzel veszélyeztetettnek érzi a munkahelyi pozícióját, amiért nagyon is megküzdött, ahogyan ő fogalmazta. A vizsgálat során kiderült, hogy jelenleg van a kontroll személy részéről egy erőteljes ambivalens viszonyulás a tekintély személyekhez, ami egyben az önmaga alkalmatlansági érzésére is jelzés lehet. Ez az ambivalencia már az élettörténeti adatok felvételekor megnyilvánult, így feltételezhető, hogy nem vagy nem kizárólag a vizsgálatvezetőnek szólt. Ezt a munkahellyel kapcsolatos elvárásainál fogalmazta meg: „*adjon lehetőséget a fejlődésre- szakmai fejlődés értelemben, nem akarok vezető lenni, én jó mérnök akarok lenni, mert jó vezetőt bárhonnét leakasztanak, de jó mérnököt nem*” A kontroll személyről általában az a vélemény, hogy egy nyugodt, de érdekes látásmóddal, polgárpukkasztó megnyilvánulásokkal, közlésekkel élő rendelkező személy. Így ebben a tekintetben nem okozott meglepetést a vizsgálat eredménye. Ugyanakkor a feszültség, a negatív töltetű viszonyulások, függés, kiszolgáltatottság mértéke mindenképp újdonságként hatott. Bár a coaching illetve a bizalmas viszony alapján tisztában kellett lennie azzal, hogy „kiderülhetnek” róla további olyan tulajdonságok is, amiket nem biztos, hogy láttatni szeretne, vagy, mint amiket elmondott, ennek ellenére úgy tűnik ezt ő maga sem hitte el, ezért a folyamat során fokozott feszültséggel dolgozott együtt. Majd amikor számára is nyilvánvalóvá vált, hogy a rajz és írás elemzés eredményei nem deklasszálják, hanem előbbre viszik együttműködő magatartásra váltott, és végre eredményt tudunk produkálni. Igaz a vizsgált személyhez képest félévet elvesztegettünk. Ami a kutatásom szempontjából tökéletes egybeesés volt, de mint coach kevésbé értékeltem.

7 Válaszok

Felidézve a dolgozat elején kifejtett kérdéseket és hipotézist, az alábbiakra kerestem válaszokat:

1. Mi is az a coaching?
2. Mi a különbség coaching és tanácsadás között?
3. Kell-e éles határokat kijelölni?
4. Szabad-e projektív személyiség feltáró eszközöket alkalmazni a coaching, tanácsadás során?
5. Kell-e projektív személyiség feltáró eszközöket alkalmazni a coaching, tanácsadás során?
6. Mi történik, ha az ügyfél nem ért egyet, nem vállalja a projektív vizsgálat során kapott eredményeket?
7. Hogyan lehet azokat hitelesíteni a szemében?
8. Etikusan meddig mehet el a coach, a tanácsadó?
9. Milyen feltételek mellett alkalmazhatók vállalati megkeresés esetén?

Eddigi munkám és kutatásaim alapján bemutattam és igazoltam, hogy a projektív technikákkal sikeresebbé és esetenként gyorsabbá tehető a coaching- tanácsadási folyamat. Következzenek a válaszok a feltett kérdések sorrendjében!

1. A coaching meghatározását már fentebb kifejtettem így itt a szintézisét írom le. A coaching tehát egy olyan interaktív folyamat coach és ügyfél között, amelyben a coach mintegy megihleti az ügyfelet problémája megoldásához. A coachnak nem tiszte megmondani a szerinte helyes megoldást, hanem ehelyett, rávezetnie kell az ügyfelet a neki megfelelő megoldásokhoz vezető útra. tehát valóban megihleti.
2. Alapvető különbség a két terület között, hogy a coach mintegy megihleti a hozzáfordulót, míg a tanácsadó megoldásokat javasol, természetesen az ügyfél minden szempontját igyekezve figyelembe venni. Egyszerűbben: a coach gyakran válaszol kérdésre kérdéssel, ezzel is segítve az ügyfelet a továbbgondolkodásban, tudva azt, hogy az ügyfél számára a saját szavai, válaszai lesznek a leghitelesebbek. A tanácsadó pedig a lehető legmagasabb szakmai kompetenciája

mellett az ügyfél kérdésére lehetőség szerint „konyhakész” válasszal szolgál, figyelembe véve az ügyfél lehetőségeit.

3. Véleményem szerint nem szükséges feltétlenül éles határokkal elválasztani a két területet. Sokkal eredményesebb munka végezhető, amennyiben a coach magas szintű helyzetfelismerő képességgel rendelkezve egy adott coaching folyamatban olykor a tanácsadás mellett dönt. Ezt azonban célszerűnek látom az ügyfél felé úgy prezentálni, hogy érezze, hogy ez a coach álláspontja. Azaz példa mondattal illusztrálva, bármely kérdésre célszerű így kezdeni a választ, amennyiben tanácsot ad: Én a te / Ön helyében ezt- azt gondolnám végig/ tenném... Ezzel hangsúlyozza a személyes vélemény jellegét, ugyanakkor lehetőséget ad az ügyfélnek, hogy végiggondolja azokat a körülményeket is, amelyekről a coachnak nem lehet tudomása, így nem lehet pontos a tanácsa. Összességében tehát van ugyan különbség, de a coach szakmai felkészültségével áthidalhatók ezek, és nem szükséges minden egyes részletnél mereven ragaszkodni merev szabályokhoz, sokkal érdekesebb rugalmasan kezelni a határokat.
4. Szabad-e projektív személyiség feltáró eszközöket alkalmazni a coaching, tanácsadás során? Erre a kérdésre a primer, kérdőíves felmérésben résztvevő 225 személy nagy többséggel, igennel válaszolt. Ebben vélhetőleg benne volt az emberi természet alapvető önmegismerő kíváncsisága. A válaszokat a kutatás szempontjából, mint laikusok válaszait kezeltem, egyfajta elfogadhatósági mércének szántam a kérdést. Ebből az aspektusból levonva a következtetéseket a válaszok alapján a válaszadók számára nagy többséggel elfogadható a projektív technikák használata nem csak az egyéni megkeresés esetében, hanem a vállalati megrendelés során is. Ez azonban felveti a coach etikai felelősségét, amelyet lentebb fejtek ki a hetes kérdésre adott válaszban.

Szakmai szempontok szerint a kérdés feltevésekor ismert asszociációs coach eszközök/ technikák ismeretében azt a következtetést vonhatjuk le, hogy gyakorlatilag már használnak ilyen eszközöket a segítő szakmák területén, itt kifejezetten az egészséges emberekkel foglalkozó segítő szakmákra gondolok. De ideérthetjük akár a legelemibb asszociációs munkát, az ötletbörzét, manapság használtabb nevén a brainstormingot. Az asszociáció fogalmát a pszichológiából

hétköznapivá vált értelmében használom, azaz: „*egy gondolat vagy egy emóció társítása valamely tárggyal vagy egy másik gondolattal, aminek következtében az adott dolog fellépésekor a hozzá társított dolog tudatossá válik.*”¹⁶Tehát az előzményeket (asszociációs technikák) figyelembe véve már nem is olyan forradalmi feltevés a projektív eszközök használata. Hiszen az ember asszociációs válasza épp úgy az egyénből, az általa megtapasztalt dolgok összegzéséből jön, mint egy projektív rajzból, írás vizsgálatból kideríthető ismeretanyag. Ezt támasztja alá Freud értelmezése, amely az asszociációt a tudattalan által meghatározottnak tartotta, ezzel a szabad asszociációt alkalmasnak minősítette az elfojtott tartalmak feltárására¹⁷.

5. Hogy kell-e projektív eszközöket alkalmazni a coaching, vagy a tanácsadás során, az az ügyféllel egyetértésben, a szakember döntésfelelőssége és lehetősége. Mivel ezek a technikák a klasszikus coach eszköztárhoz képest nagyobb szakmai felkészültséget kívánnak, illetve olyan tudattalan elemek kerülhetnek át a tudatosba, amelyekre az ügyfél nincs felkészülve, így lényeges a coach- tanácsadó felkészültsége, pszichológiai ismeretekben való jártassága. Ez nem azt jelenti, hogy helyettesítenie kellene egy pszichológust, pszichiátert! Hanem azt, hogy fel kell tudnia ismerni, hogy mely tartalmak, információk oszthatók meg az ügyféllel annak pszichés sérülése nélkül. És mik azok az információk, amelyeket a coaching folyamat sikeressége miatt alkalmazott projektív technika során kinyertek, de célszerű az ügyfelet megfelelő szakemberhez irányítani. Fentebb írtam, hogy a coachingban résztvevő ügyfél egészséges személy, ezt hangsúlyozzák a coach szakemberek is, ám azt sem szabad elfelejteni, hogy szinte minden ember életében lehet olyan trauma, emlékmaradvány, amelyet a tudattalanba száműzött. Számolni kell azzal, hogy az egy ilyen vizsgálat során kiderülhet, a szakember számára láthatóvá válhat, de nem szabad, hogy a coach minden áron tudatosítsa az ügyféllel. Ehhez szükséges a multidiszciplináris hozzáállás, hogy fel tudja mérni, hogy mit szabad, és mit kell, az ügyféllel közölni, és mi az, amit nem lehet.
6. Mi történik, ha az ügyfél nem ért egyet, nem vállalja a projektív vizsgálat során kapott eredményeket? Amennyiben a korrekt, szakmailag pontos elemzés

¹⁶ Almásy, Á.(2007). **Pszichológiai lexikon.** pp 34. Budapest: Helikon

¹⁷ ugyanott pp 35.

eredményét nem vállalja az ügyfél, úgy annak bizonyára oka van, de ez nem a coach, tanácsadó feladata, hogy kiderítse. Amennyiben az az eset fordulna elő, hogy az ügyfél nem hajlandó magáénak érezni a vizsgálat eredményeit, úgy a coachnak több döntése lehet is lehet, de leginkább ez a kettő:

- a. az akadályról nem megelégedkezve, de nem is prioritizálva azt, igyekszik olyan eszközzel dolgozni, amely előbbre viheti az ügyfelet
- b. a továbbiakban nem vállalja a folyamatot, hiszen a valós akadályt nem képes azonosítani és elfogadni, így kezelni sem az ügyfele, ezért a kitűzött cél elérése, vagy az elért cél tartóssága erősen kérdéses lehet.

7. A szakembernek vannak lehetőségei, eszközei, hogy megpróbálja az ügyfél érdekét szem előtt tartva, és nem a saját igazát bizonygatni akarva, az ügyfél számára is igazolttá tenni az eredményül kapott mintázatokat, jelentéseket. Ilyen lehetőség például a kettős hatásmátrix, amelyben értékeli a hatás erősségeket az ügyfél és a coach is, az ügyfél coachingolt élet- munkaterületére vonatkoztatva. Amennyiben a rajzokból, írásból kinyert mintázatok, fogalmak értékelése hasonló, azaz mindkettejük értékelése szerint ugyanazon elemek, vagy nagyon hasonló jelentés tartalommal bíró elemek, fogalmak kerülnek a rendszer diagram azonos zónáiba, úgy ez az ügyfél számára is matematikai úton levezetetten igazolttá teszi az eredményeket. Ezt az eddigi vizsgálataim során minden egyes ügyfél elfogadta, és nem vitatta. Ebben a formában már nem tartják „légből kapott” állításnak a projektív vizsgálat eredményét.

8. Etikusan meddig mehet el a coach, a tanácsadó? A kérdésre a válasz több szempont figyelembe vételét igényeli. Többek között a következő kérdésben felvetett vállalati megkeresés esetét is. Ahogyan a mottóknál írtam: *Beavatkozni csak annyira kell, amennyi a további egészséges fejlődésnek megfelelő lökést ad!* Bármennyire is többet lát bele a folyamatba az coach, soha nem erőltetheti rá ügyfelére a saját akaratát, elképzelését. Tiszteletben kell tartania az ügyfél saját tempóját, egyéni célkitűzését, hiszen nem önmagáért, hanem az ügyfélért dolgoznak ketten együtt, coach és ügyfél. Emellett a szakma írott és íratlan szabályait is tiszteletben kell tartania a szakembernek, ezek jól körül határolt

szabályok. Amelyek egy részét az International Coach Federation¹⁸ ajánlásai alapján érdemes minden coachnak magáévá tenni:” *Coaching is partnering with clients in a thought-provoking and creative process that inspires them to maximize their personal and professional potential. A professional coaching relationship exists when coaching includes a business agreement or contract that defines the responsibilities of each party.*”- A coaching együtt működés az ügyfelekkel egy olyan gondolatébresztő és kreatív folyamatban, amely arra készíti (inspirálja) őket, hogy a maximumot hozzák ki személyes és szakmai lehetőségeikből. Professzionális coaching kapcsolat magában foglalja azt is, hogy születik egy üzleti megállapodás vagy szerződés, amely tartalmazza a felek kötelezettségeit. Azaz pontosan körbehatárolják coach és ügyfél, hogy mire vállalkoznak együttesen. A hangsúly az együttműködésen van, hiszen csakis az ügyféllel együtt történhetnek meg a változások. A meddig mehet el kérdésre röviden válaszolva: amennyire az ügyfele felhatalmazza, annál tovább akkor sem, ha azt látja, hogy szükséges lenne. Ez esetben annyit tehet, hogy javaslatot tesz az ügyfélnek, és az ő döntésére bízta. Jelen vizsgálathoz aktualizálva: tiszteletben kellett tartanom a kontroll személy azon döntését, mely szerint nem fogadta el az eredményeket, és maradt a hagyományos eszköztár mellett. Ezt úgy kellett elfogadnom, hogy előtte már több esetben is pozitív eredmény született és gyorsabbá vált a coaching folyamat a projektív vizsgálatnak köszönhetően.

9. Milyen feltételek mellett alkalmazhatók vállalati megkeresés esetén? A kérdőíves kutatásban megkérdezettek többsége szerint elfogadható, hogy egy vállalat által egy dolgozójának rendelt coachingban a projektív eszközök használata. Úgy vélem azonban ezt a kérdést még körültekintőbben kell kezelni, mint az előzőt. Itt fokozottan érvényes az etikus munkavégzés. Feltétlenül és minden olyan esetben, amikor a megrendelő és ügyfél nem azonosak az ügyféllel is tisztázni kell minden kérdést. A coaching szabályai szerint ez nem a coach dolga, hanem a megrendelőé. Azonban azt gondolom, hogy egyáltalán nem árt, ha a coach, mintegy biztonságból minden kérdést tisztáz a folyamatban résztvevővel is, elkerülendő a későbbi személyiségi jogban sérülés esetét, és az abból adódó vitákat. A vállalati megkeresés esetén fokozottan és több irányban igaz, hogy a vizsgálat során

¹⁸ <http://www.coachfederation.org/icfcredentials/ethics/> 2012. 10.30-i állapot szerint, a **coach és coaching etika**

kiderült eredményeket a legnagyobb tapintattal és diszkrécióval kell kezelni. Semmi olyan információ nem hozható a megbízó tudomására, amely sértené az ügyfél személyes és szakmai érdekeit, illetve minden, a projektív vizsgálatból származó anyag csakis az ügyfél engedélyével osztható meg. Előre tisztázni kell azt is, hogy ha olyan eredmény születik, amely arra enged következtetni, hogy a további coaching folyamat során az ügyfél lojalitása csökkenni fog a coachingot finanszírozó cég irányába, akár fel is mond, úgy ebben az esetben hol kell visszaadni a megbízást. Ez visszaül az etikai kérdéskörhöz. Az ott említett szerződésben ezeket a kérdéseket is szabályozni kell. Szintén igaz ez magánéleti coachingnál is, amikor más fizeti a coachot, mint az ügyfél. Pl. egy pályaválasztás előtt álló fiatal esetében a szülők. Feltétlenül figyelembe kell venni, mind az ügyfél, mind a megbízó érdekeit, de mindig elsőbbséget élvezzen az ügyfél diszkrécióhoz való joga. Kétes esetben inkább visszaadni kell a megbízást. Tehát bár a kérdőívben megkérdezettek szerint teljesen elfogadható vállalati megkeresés esetén is a projektív eszközök használata, ez azonban nagyon szigorú szabályozást igényel.

8 Hipotézis igazolása

A dolgozat fő hipotézise szerint a projektív technikákkal sikerebbé és gyorsabbá tehető a coaching- tanácsadási folyamat. Ezt a két reprezentatív jelleggel bemutatott esettanulmánnyal kívántam igazolni. Először is külön kell választani, hogy tanácsadás vagy coaching folyamatban alkalmazzuk a projektív eszközöket. Mert mindegyik területnek megvan a maga sajátossága és ennek megfelelő szakaszban érdemes felvenni a rajzokat, illetve elemezni azokat és az írást. Természetesen nem minden egyes esetben kell a rajz és íráselemzéshez fordulni. Eerre akkor van szükség, ha ahogyan a bevezetőben is írtam nem halad vagy aránytalan erő befektetéssel halad a folyamat. Sem a tanácsadásnak, sem a coachingnak nem feladata a múlt boncolgatása, ám fontos, hogy az akadályozó tényezőket azonosítsa, és vagy leküzdje, vagy egyszerűen megkerülje azokat. Ezzel máris idő nyerhető az értelmetlen és erőpazarló szélmalomharc helyett.

A két esettanulmány illetve a vizsgálatban résztvevő két nagyon hasonló helyzetben lévő fiatalember coaching folyamata során bizonyítást nyert, hogy amennyiben az ügyfél igényeivel és befogadó képességével találkozik, úgy a projektív eszközök használata kifejezetten hasznos lehet a munka során. Vizsgált személy és kontroll személy esetében is hasonló feltevésekkel indultam a vizsgálatnak mivel több coaching ülés után és az együtt kiválasztott módszerek ellenére sem lendültek mozgásba bizonyos területek. A célirányos segítségnyújtás megtervezésével kapcsolatban arra kerestem a választ, hogy mi miatt vall sorra kudarcot és reked meg az előrelépésre vonatkozó terveiben a vizsgált és a kontroll személy, és milyen ez idáig ismeretlen tényezők okozhatták az önérvényesítési problémáikat. Feltételeztem, hogy van olyan nem tudott vagy tudatosított valós akadályozó tényező, amely ismerete nélkül tovább lépni nem tudnak. Ennek felderítéshez projektív technikákat kívántam alkalmazni.

A vizsgált személy esetében a rajzok elemzése után folytattuk a munkát, a kiderült akadályozó tényezőket figyelembe véve, a vizsgált személy céljának és eredmény elvárásának megfelelően. Míg a kontroll személy számomra szerencsés egybeeséssel nem kívánta a coaching folyamatot a rajzok és az utótesztek felvétele után azok eredményeit figyelembe véve folytatni, hanem az ő világlátásának megfelelően úgynevezett klasszikus modellek

segédletével kívánt haladni. Így a Diadal coaching modell¹⁹ lépései mentén a vizsgált személlyel végigvezettük a folyamatot az akadályokra is figyelve. Míg a kontroll személy esetében a döntés (4-ik) fázisban az ő kérésére kivettük az opciók közül a feltárásból nyerhető információkat. Majd félévvel később mindkettejükkel felvettük az írás mintákat, illetve újabb rajzokat. Ekkor már a kontroll személlyel is átbeszéltük az előző rajzokból származó és az újonnan feltárt ismereteket. Azonban azokat csak a kettős rendszerdiagram és hatásmátrixban való levezetésükkor, illetve a fellelhető jegyek egyenkénti azonosítása után volt hajlandó elfogadni. Az új sorozatokat elemeztem, mutattam be az esettanulmányokban, és mutattam ki a folyamat előrehaladását a vizsgált személy esetében, és a folyamat stagnálását, illetve regressziót a kontroll személy esetében.

A vizsgált személy esetében a több fontos akadályozó komponensre derült fény. Az egyik az édesanyjával való konfliktusa, ami kihatott több, egyéb, a teljesítménnyel kapcsolatos részterületre, ezáltal munka területeire is. A másik, ehhez (teljesítmény) szervesen kapcsolódó, hatókörükben hasonló területek, amelyeket így felderítettünk: autonómia igény, dominancia igény és elismerés utáni vágy. Az édesanya konfliktust megkerülőendőnek minősítette az ügyfél, az ezzel a döntésével felszabadított energiáit és az autonómia igényt, dominancia igényt katalizátorként, az elismerés utáni vágyat pedig erőforrásként használtuk. Így már valóban smart célt határozhattunk meg, amely nem csak ügyes-okos cél, hanem betűszóként: személyes, mérhető, attraktív, reális, t-faktoros (időben behatárolható). A vizsgált személy lassú haladása látványos változáson ment keresztül. Az elemzésénél említett értékelési szükséglete illetve elismerés utáni vágya érdekében volt a legkönnyebb tenni: egyszerűen célként határozta meg, hogy a sikereit szélesebb körben osztja meg, és nem igyekszik innét kezdve az elért eredményeit egy felvett túlzott szerénység mögé elrejteni. Ennek első pozitív eredményeként nőtt az edzéseit látogató tanítványok száma, pontosabban az első bemutató edzés után a továbbiakra folyamatosan járók száma. Ez is egy cél volt, hogy ő maga hogyan tudná úgy képviselni a sportágát, hogy az érdeklődőkből sporttársak legyenek. Ezen a területen tudtuk legelőször a dominancia és autonómia igényt is megszilárdítani, majd az itt szerzett sikerélményekkel és tapasztalatokkal felvértezve fordultunk a munkahely felé, amely a nagyobb kihívás. De már ott is látszanak az eredmények. Képes képviselni az érdekeit, ahelyett, hogy egy-egy számára nehezebben kezelhető helyzetben visszavonulna és magában őrlődne. Az érdekképviselő terén még akadnak csiszolni valók, de már az eddigi

¹⁹ Komócsin, L.(2009) **Módszertani kézikönyv coachoknak és coachingszemléletű vezetőknek I.** pp. 46-48. Budapest:Manager Könyvkiadó

teljes befelé fordulást sikerült legyűrníe, és ahelyett igyekszik kommunikálni, valamivel nyitottabban viselkedni.

A kontroll személy esetében is ugyanúgy elvégeztem az elemzést, de az eredményeire nem tartott igényt, ezt metakommunikációs szinten is mutatta (nem vitte magával, sőt az ülésen sem nézett bele az elemzés rá tartozó kivonatába). Mivel részéről fennállt ez az elutasító attitűd, de a coachingra igényt tartott, így a hagyományos módszerek közül pl. az Adenauer kereszttel próbálkoztunk, de a végén mindegyiknél megakadt. Ahogyan ő mondta azért választotta a coachingot, mert arról azt hallotta, hogy nem vájkálós műfaj. Valóban kevésbé az okokkal, jóval inkább az okozatokkal és majdani okozatokkal foglalkozik, ám vannak esetek, amikor elkerülhetetlen még egy lineáris ágnál is az, hogy mélységben is dolgozzunk, ne csak síkban mozogjunk előre. Meg kellett találnunk az ő drivereit és horgonyait, és a klasszikus kérdőív megválaszolással nem sikerült egyértelműsíteni. A drivereket és horgonyokat nem a hétköznapi értelmezésben, hanem a tranzakció analízis értelmezése szerinti driver, vezérlő motívum, ami kevésbé pozitív töltetű, mivel egyfajta kényszer nyilvánul meg benne. A horgony pedig olyan emlék darab, amely az ügyfél számára a kiválóság egy pillanatát idézi, ahhoz kötődik, ezáltal alkalmas emberi erőforrásként működni. Ezek sem hoztak eredményt a kontroll személy esetében, ugyanakkor egyre nehezebben viselte a napi kihívásokat. Sőt a számára felüdülést jelentő edzések is egyre inkább terhet jelentettek számára, míg el kezdte ki-kihagyni azokat. Gyakorlatilag minden számára töltekező lehetőségtől lassanként megfosztotta magát, és amikor erről beszéltünk igazából megindokolni sem tudta. Nem az én szememben, hanem ő maga sem tudott saját maga számára elfogadható indokot mondani. Míg eljutottunk odáig, hogy megint felvettük a teljes rajz sorozatot és az írásmintát. Ennek az eredményére most már kíváncsi volt. Az eltelt félév negatív előjelű fejlődését ő maga is érezte, a hatásmátrix és rendszerdiagram eredményeit elfogadta, így félév késéssel, az új ismeretek birtokában, megfelelő cél és rész cél kijelölésével megindult a coachingtól elvárható sikeres folyamat. Amelynek első és legfontosabb lépése az élettársa felé megnyilvánított alárendeltségi viszony megszüntetése. Ez azonban több területen is pozitív változást hozott. A hölgy megszerezte a jogosítványát, így megszűnt az eddigi kényszeralkalmazkodás, illetve „sofőrkénti” alárendeltségi szerep. Ezzel egyidőben újra elkezdte az edzéseket és a munkahelyén is a polgárpukkasztó stílus helyett jóval inkább az együttműködő viszonyt kezdte el alkalmazni sikerrel. Tehát végül a kontroll személy mellett, hogy a kutatásban felbecsülhetetlen szolgálatot tett a projektív eszközökkel való ellenkezése kapcsán, végül is pont azoknak köszönhetően végre komoly és látható eredményeket ért el.

Következő céljaként egy 2013-as külföldi versenyen való sikeres szereplést tette meg. Ehhez már ő maga kérdezte meg, hogy mikor rajzolunk? Számomra mindig az a legnagyobb bizonyíték egy módszer, eljárás működőképességére, ha azt nem erővel, (márpedig ez van és kész), vagy ésszel (grafikonokkal, statisztikákkal) nyomjuk le az ügyfél torkán, hanem ő maga látja át és be a hasznát.

Azzal, hogy a rajz és írás elemzés során mindkét bemutatott személy felismerte valós igényeit, a coaching egyik legfontosabb lépését tettük sikeressé. Az irány kijelölést, a cél meghatározást. Azért tartozik a kiemelt fontosságúak közé, mert ha nem jól, vagy nem jó célt jelöl ki az ügyfél, akkor az elért eredmény sem lehet megfelelő, vagy elérni sem lesz képes. Ehhez pedig az első fázisban, a Diadal modell szerinti diagnózis fázisban kell jól felmérni a helyzetet, tudni kell, hogy mi a kiindulópont, mik az ügyfél lehetőségei, kihívásai. Hiszen az ügyfél nem egy üres lap, hanem van jócskán előélete, tapasztalata. A diagnózis fázison túl rendkívül jól használhatók a projektív eszközök az alkalmazás fázisában is. Ez a fázis az ugyanis, ahol az ügyfélnek már komolyan ki kell lépnie a komfort zónájából, és tennie kell a céljáért. Eddig ugyanis a diagnózis, az irány kijelölés, az alternatívák felkutatása, de még a döntés sem különösebben rengette meg. Hiszen eddig minden elméleti szinten zajlott, kivéve azokat az eseteket, amikor asszociációs és projektív eszközöket alkalmazunk. De az alkalmazás fázisnál már tennie kell. Ott az együtt megtalált, és eldöntött utat végig kell járnia. Átlag esetben az ügyfél komolyan dolgozni többnyire itt kezd el, ezért aztán kissé rosszul is viseli. A projektív módszerekkel is történő diagnózis fázisnál azonban már ott is érzi, hogy neki is tennie kell, nem csak fejben tudja, hanem az ő tevőleges közreműködése is kell. Így nem alakulhat ki egy hat- nyolclépéses modell esetében az, hogy csak az ötödik, hatodik lépésnél kell tevőlegesen közreműködnie. Jelen esetben nem számít tevőlegesnek a beszélgetés, mivel ott még van módja úgy irányítani az ügyfélnek, hogy az ő komfortzónájában maradjanak. Ám így nehezen lehet előbbre jutni. Tehát összegezve a folyamat gyorsítása, eredményessége, és az ügyfél folyamatos aktivitásának érdekében érdemes hozzáértő módon a projektív eszközöket alkalmazni. Tény, hogy jelenlegi komplex formájában sok munkát ad a coachnak, éppen ennek egyszerűsítése az, ami még nyitott kérdésként, illetve további feladatként fennmarad. De részterületei már jelenleg is jól alkalmazhatók, mint például a különböző farajok, firkatesztek, „meseírás” de akár a hatásmátrix és rendszerdiagram is. További munkáim során az egyszerűbb, kevésbé mély szakirányúsággal is használható komplex rajz és íráselemző rendszer kidolgozását kísérem meg kialakítani. Amelyet pszichológiai, rajz és íráselemző alapismeretekkel rendelkező segítő szakemberek is biztonsággal alkalmazhatnak.

9 Befejezés

A dolgozatírás során elsősorban a konzulensem és oktatóim által ajánlott szakirodalomra támaszkodtam, másodsorban figyelembe vettem az ajánlott művek forrás munkáit is. Mivel jó ideje foglalkoztatott a téma, így elégségesnek ítéltető forrásanyagot gyűjtöttem, és állt a munka teljes ideje alatt a rendelkezésemre. A kivonatolásban különös figyelmet fordítottam a kutatási területnek esetlegesen ellentmondó eredmények számbavételének, mivel ezt a hitelesség szempontjából kiemelkedően fontosnak tartottam mindvégig. Korrekt munkát, a pártoló és ellenző szempontok azonos hangsúlyú bemutatásával lehet végezni. A rendszerezés során a fentieken túl figyelembe vettem az ismertetett eredmények igazolt működőképességét.

Mindkét, az esettanulmányban résztvevő személy tisztában volt a vizsgálat feltáró jellegével, így nem volt meglepő, hogy több olyan pontra is bukkantunk a közös munka során, amelyek további intenzív feldolgozásra szorúlnak, illetve ez idáig ismeretlen, de legalábbis nem szembesített személyiségbeli kihívást mutattak számukra és egyben számomra is, aki coach-tanácsadóként dolgozom velük, az általuk meghatározott területen. A munka során mindkét résztvevővel nagyon élvezetes és tanulságos volt együtt dolgozni.

A tanulságok közül feltétlenül az egyik legfontosabb, hogy különösen az elemző fázisban, ahol már a vizsgálati anyagot szolgáltató személyek nincsenek jelen, a vizsgálatvezető feltétlenül legyen képes az elemzés adott lépésének megfelelő attitűddel kezelni az elemzendő anyagot. Leginkább elvárásmentesen és minden egyes felderíthető, új információra nyitottan. Lényeges az egyén specializált ismereteiken túl, tágabb körben is olyan rendszer felállítását eredményezze a vizsgálat, amelyet különböző emberek, különféle attitűdjeit, személyiség elemeit, kompetenciáit képes mérni nagy pontossággal. Kiegészítve a jelenleg is használt, jól bevált személyiség felmérő kérdőíveket.

Felmerült nehézségként a kontroll személy nem várt, és csak látenszen megjelenő ellenállása a vizsgálattal szemben, illetve egyáltalán az ellenállás meglétének igazolása számára. Ez nagyon lényeges volt, mivel mindenképp szerettem volna elkerülni a személyes projekciókat. A végeredményt tekintve úgy gondolom, hogy ez sikerült is. A saját projekciók elkerüléséhez igyekeztem kreatívan közelíteni, és a kérdésesség kapcsán az intuitív elemzés módszereire felkértem négy független segítőt a coaching illetve pszichológiai tanácsadó területen dolgozó kollégáim közül. A kérés szerint a két személy rajzait az intuitív elemzés lépései szerint

figyeljék meg. Erre a kontroll személy disszonáns utótesztjei és rajzai miatt volt szükség, de érdemes volt a vizsgált személy esetében is elvégeztetnem, mivel így mindkét esetre vonatkoztatható érvényességű eredményt kaphattam. Az is egy fajta kihívás volt, hogy természetes emberi kíváncsiságból vezettetve azonnali „instant” személyiségkép elemzést szeretett volna hallani az összes résztvevő. Ebben azonban a lehető legpontosabb eredmények elérése érdekében, illetve a „tenyérjósást” megelőzendő nem egyeztem bele. Így csak a teljes elemzések elkészülte után beszéltük át, külön-külön az önmagukra vonatkozó és rájuk feltétlenül tartozó elemzési eredményeket.

Számomra már a kutatásom kezdetével egyidőben elvégzett szakmai továbbképző tanfolyam során is fontos volt, hogy az ott oktatott metodikákat, eszközöket amennyire esetleg lehetséges még gyakorlatiasabbá, egyszerűbbé és érvényességében erősebbé tegyem. Azaz a vizsgált személy, vagy a coaching ügyfél, értékelő gondolatainak érvényességét a gyakorlat, a mindennapi élet, a feltárt motívumok, mintázatok eredményei alapján teszteljem. Így jutottam el a rendszer diagram általam átdolgozott kettős rendszeréig, amelyet Dr. Vass Zoltán²⁰ szakmai továbbképző tanfolyamán is publikáltam. Azaz a rajzok fenomenológiai térképét, esszenciáját, az Ötlépéses terápiás intervenciók modellbe bekerülő tényezőket, a coaching beszélgetés során kiemelt helyzetjelölő fogalmakat a hatásmátrixban nem kizárólag a vizsgált személlyel értékeltem, hanem az addigi mintázatok alapján, illetve felhasználva a vizsgált személy verbális és non verbális reakcióit, az utótesztet, projektív kérdések válaszait, én magam, mint vizsgálatvezető is párhuzamosan értékelem a hatásmátrixba bekerült tényezőket és azok viszonyait. Ez a vizsgálatvezető nagyfokú objektivitását igényli, amelyhez elengedhetetlen a pontos anamnézis, és tényszerű, megindokolt elemzés, ám amennyiben ez korrekten létrejön, úgy olyan tudatos, vagy tudattalan torzításokat kerülhetünk el a vizsgált személy részéről, amelyek az egész vizsgálati eredményt hamissá tennék. Ezért is fontos a szakmai felkészültség, a szakmai ismeretek, a megfelelő szakember, mert ennek hiányában egy-egy rajzteszt, illetve írás és/vagy rajz elemzése egyaránt téves következtetések levonásához vezet. Amelyek jobb esetben csak hamis információval szolgálnak különösebb következmények nélkül, rosszabb esetben azonban súlyos külső és/vagy belső konfliktusok forrása lehet egy-egy szakmaiatlanul kezelt és értékelt elemzés.

További munkaterület és kutatási irány lehet a dolgozatban ismertetett eszközök, módszerek

²⁰ Egyetemi docens, megbízott tanszékvezető, Károli Gáspár Református Egyetem Általános Lélektani és Módszertani Tanszék

egyszerűbbé tétele. Egy következő munkafázis a rajz és íráselemzésben kevésbé elmélyülni kívánó coachok, tanácsadók számára is egy olyan megbízható, szakmai felkészültségtől nem mentes, de szakirányú elmélyülést nem igénylő komplex elemzőrendszer kidolgozása. Egészen pontosan ennek lehetőségeinek a feltárása, szakmai megalapozottságának szabályok szerinti körbeírása, majd a rendszer kialakítása, végül az elméleti megalapozás után a gyakorlati rendszer felállítása.

Jelen dolgozat végső konzekvenciájaként levonható, hogy a különböző vizsgálatok eredményei kiegészítik egymást, egymással egységet alkotnak, más-más szemszögből, illetve szűrőn keresztül nézve ugyanarra az eredményre jutunk a különböző vizsgálati módszerek szabályainak betartásával.

10 Szakkifejezések definíciói

Elaboráció: Kidolgozás, feldolgozás, megmunkálás. Emlékezetünkben, vagy tudat alatt tárolt információk, érzelmi feszültségek egészséges, és eredményes feldolgozása. A kreatív gondolkodáshoz kapcsolódó fogalom. Lehetővé teszi, hogy adott információk alapján, a kreatív gondolkodás segítségével felépítsük cselekvésünk vagy eljárásunk foratókönyvét, eljussunk egy adott ötlettől a konkrét tervig.

Énerő: a pszichoanalízisben annak a mértékét jelöli, ahogyan az Én ellenőrzést képes gyakorolni ösztönkésztetési fölött, és megfelelni a valóság követelményeinek, még belső és külső ellenállások esetén is.²¹

Enkapszuláció: A *kinetikus rajzvizsgálatban* használt kifejezés arra a jelenségre, amikor a rajzoló néhány (de nem minden) alakot körberajzol, elhatárol egy tárgy körkörös vonalaival, melyek nem terjednek végig a papírlap teljes hosszán (a *kompartmentalizációval* ellentétben).²²

Hatásmátrix- rendszerelemzéssel feltárható hatásszerkezeti elemzés. A rajzokból, írásképből, vagy akár a beszélgetés során kinyert fontosabb fogalmakat, megállapításokat és egyéb a vizsgálat során direkt vagy indirekt módon nyert információk fogalmakat függőlegesen és vízszintesen is elhelyezve az egymásra gyakorolt hatásukat pontozzuk. Minimum nyolc, legfeljebb tizenkettő, tizennégy tényező kölcsönhatásait érdemes vizsgálni.

HTAPPF rajzok: angol nyelvű rövidítés: „House, Tree, Animal, Person, Person Free Drawings” rövidítése. Jelentése: ház-, fa-, állat-, ember- ember-, szabadon választott témájú rajzok. A rövidítés a vizsgálat során készített rajzok sorrendjéből nyerte nevét.²³

Íráselemzés- „A kézírás elemzése során a szakember leméri a kézírás bizonyos elemeit, megvizsgálja az alakbeli változásokat és ezek függvényében állítja fel a személyiségképet. Ezt két féle módon teheti: analitikus illetve holisztikus megközelítéssel.”²⁴

²¹ Almássy, Á.(2007). **Pszichológiai lexikon.** pp 87. Budapest: Helikon

²² Vass, Z. (2006). **A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai.** pp 830. Budapest: Flaccus.

²³ Bővebben: Vass, Z. (2006). ugyanott.

²⁴ <http://grafint.hu/grafoteszt/milyen-grafologus-leszek> analitikus illetve holisztikus grafológiai szemlélet jellemzőinek leírása 2012.10.15 állapot szerint az idézett részlet

Írásstruktúrák:²⁵

1. **Makrostruktúra az írás teljes rendszere:** írástömb, szövegtömb, margó, tagoltság
2. **Mezostruktúra- az írás alrendszere:** megszólítás, aláírás, szavak- szótávolság, sorok- sortávolság
3. **Alapstruktúra- az írás rendszerlemei:** betűk, zónák, írásnagyság, írás szélesség, nagybetűk magassága- szélessége, kötöttség, kötési mód, dőlés, sodrás
4. **Mikrostruktúra- az írás részelemei:** oválok, hurkok, kezdő és végvonalak, ékezetek, áthúzások, szabadjegyek

Kettős rendszerdiagram és hatásmátrix- a vizsgálatvezető által saját értékeléssel, a vizsgált személlyel együtt, de tőle függetlenül felvett hatásmátrix és kialakított rendszerdiagram. Erre abban az esetben van szükség, amennyiben felmerül annak a lehetősége, hogy a résztvevő személy valamely tényező kölcsönhatását erősen eltúlozza, akár gátlás, akár serkentés irányába, vagy éppen egyáltalán nem vesz róla tudomást, szinte nem tekinti a rendszer elemének.

Konfiguráció: A *hétlépéses mintázatelemzési* modellben a konfiguráció egy pszichológiai jelentéshez hozzárendelt változómintázat, amely egy *bizonyossági tényezővel* rendelkezik. A konfigurációk csak akkor lépnek működésbe, ha legalább három item (rajzi jelenség) is előfordul abból a tulajdonságlistából, amely a konfiguráció részét képezi. Az egyes konfigurációk jelentése azonban egymástól függ.²⁶

Mintázat: Hasonló jelentésű itemek vagy pszichológiai értelemben összekapcsolódó fogalmak halmaza. (lásd még *konfiguráció*)²⁷

Modellreakció- „a modellreakció kifejezést arra a jelenségre használjuk, hogy ami a rajzvizsgálati helyzetben történik, modellezi a vizsgált személy más helyzetekben mutatott reakcióit...”²⁸

²⁵ <http://hu.scribd.com/doc/49160566/Iras-felepites> Palkó Eszter-2012.11.03.

²⁶ Vass, Z. (2006). *A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai.* pp 839. Budapest: Flaccus.

²⁷ Vass, Z. (2006). ugyanott. pp 841.

²⁸ Vass, Z. (2006). ugyanott. pp 842.

Ökológiai validitás: tesztek és vizsgálati módszerek érvényességére vonatkozó kritérium, amely arra utal, hogy a vizsgálati eljárás milyen mértékben zajlik (művi) laboratóriumi vagy a mindennapi élethez közel álló körülmények között.²⁹

Ötlépéses intervenció modelle- ...”olyan rajzteszt, amelynek rajzi része igen egyszerű: a kliens csupán köröket rajzol, amelyet a számára fontos embereket ábrázolják. A vizsgálatvezető...ezután kérdéseket tesz fel, amelyek elgondolkodtatják a klienst. A módszer érdekessége, hogy a kliens saját maga talál megoldást problémájára... A kialakuló térkép vizuális formában ábrázolja a kliens életét, olyan rendszerként mutatja be, amelynek nemcsak komponensei és interakciói vannak, de ezek akár meg is változtathatók. Bár a kliens nem gondol bele, de rajzolás közben döntéseket hoz életéről – és ezeket nemcsak a papíron rögzíti, hanem saját magában is.”³⁰

Projekció- az Atkinson & Hilgard könyv szerint elhárító mechanizmus, amellyel megakadályozzuk saját elfogadhatatlan késztetéseinkkel való szembesülést, oly módon, hogy a felnagyított, nem kívánatos tulajdonságokat másoknak tulajdonítjuk.³¹

Projektív rajzvizsgálat- „Projektív rajzok pszichológiai értelmezésén alapuló személyiségvizsgáló módszer... a projektív rajzvizsgálat nemcsak a kész grafikus produktumra terjed ki, hanem a rajzvizsgálati szituáció egészére”

Projektív teszt- „A **projekciós (személyiség) tesztek** az egyén jellemét, érzelmét, indulatát, a külvilághoz és a többi emberhez való viszonyát mérik... A tesztek **alkalmazhatóságát** három szempontból vizsgálják:érvényesség: valóban azt méri-e, amit mérni akar, megbízhatóság: megismételt mérésnél, ugyanazt az eredmény adja-e, használhatóság: a befektetett energiát a felhasználásnak megfelelően tükrözi-e.”³²

Rendszerdiagram- a hatásmátrixból nyert, számszerűsített hatások koordináta-rendszerben történő elhelyezése. A két szélsőérték alapján négy területre osztható az egyedi rendszerdiagram: semleges, aktív, passzív és kritikus zónákra.

²⁹ Almássy, Á.(2007). **Pszichológiai lexikon.** pp 325. Budapest: Helikon

³⁰ Vass, Z. (2011). **A képi kifejezéspszichológia alapkérdései - szemlélet és módszer.**pp.133-135 Budapest: L'Harmattan

³¹ Atkinson & Hilgard (2005) **Pszichológia.** pp.749. Budapest: Osiris

³² Bonár-Simon. (1997) **A viselkedés pszichológiai alapjai.** pp 10. Eger: EKTF Líceum

SES- az angol socio-economic status, szocio-ökonómiai státusz rövidítése, azaz a szülők foglalkozása és iskolai végzettsége, a családi jólét indexe, az otthoni tanulást segítő eszközök indexe és a kulturális javak indexe alapján faktoranalízissel készített mutató.³³

SSCA- *Seven-Step Configuration Analysis*, rendszerszemléletű konfigurációelemzés, hétlépéses képelemzési módszer.³⁴ Részei: előzetes elemzés, aktuálgenezis, fenomenológiai leírás, intuitív elemzés, globális elemzés, item analízis, esszencia leírás

Utóteszt- Buck féle kérdőív³⁵, illetve annak módosított változatai a rajzfelvétel befejező lépése. Az egyes kérdések a rajz témájára vonatkoznak, fokozódó én-érintettség sorrendjében. A kérdések három típusba sorolhatók:

1. realitás kérdések- pl. milyen típusú a ház (kertes, társas stb.)
2. asszociációs kérdések- pl.: ha ez a fa ember lenne, ki lehetne?
3. imaginatív kérdések pl. bántotta-e valaki ezt a fát?

Verbális projekció- „A rajzviselkedés részeként a vizsgált személy szóban elhangzó közlései a rajzolás előtt, közben vagy után. Ez lehet megjegyzés a rajzzal kapcsolatban, vagy olyan történet, ami a rajzolónak eszébe jut. Beletartoznak azok a válaszok is, amelyeket a kérdőívekre kapunk, tehát minden szóbeli közlést verbális projekciónak tekintünk, amely a projektív rajzvizsgálati helyzettel kapcsolatos”³⁶

³³ Imre Anna 2009-es előadása <http://www.ofi.hu/tudastar/minoseg-eredmenyesseg/3-vitaforum-indikatorok> 2012.11.04 állapot szerint

³⁴Bővebben: Vass, Z. (2006). **A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai.** Budapest: Flaccus.

³⁵ A magyar nyelven használt kérdőív Buck,J.N.(1948):*The H.T.P. Technique. A qualitative and quantitative scoring manual.* In Journal of Clinical Psychology,4,315-396 alapján Vass Zoltán fordításában Vass, Z. (2006). **A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai.** pp 904. Budapest: Flaccus.

³⁶ Vass, Z. (2006). **A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai.** pp 853. Budapest: Flaccus.

11 Irodalomjegyzék

- Agárdi,T.- Gulyás,J.: A mai magyar grafológia. Budapest, Grafológiai Intézet, 1995.
- Agárdi,T.- Szidnai,L.: A grafológia kézikönyve. Budapest, Grafológiai Intézet, 1998.
- Almássy,Á.: Pszichológiai lexikon. Budapest: Helikon Kiadó, 2007.
- Atkinson & Hilgard: Pszichológia. Osiris Kiadó, 2005.
- Csötörtök,Cs.: Grafológia- Az íráselemzés kézikönyve. Budapest: Gondolat Kiadó, 1986.
- Cohen,F. – Wander,D.: Munkahelyi grafológia – Magyar Könyvklub, 1997
- Gulyás,J.: Mindenki grafológiája. Budapest: Grafodidakt, 2001.
- Hárdi,I.: A dinamikus rajzvizsgálat. Budapest: Medicina Könyvkiadó, 1983.
- Butler,J.A.– Scheelen,F.M.: Ismerjük meg önmagunkat, ismerjük meg ügyfeleinket- HVG Kiadó, 2005.
- Kelkó,T.: Egy fejevadász vallomásai - avagy munkaerő kiválasztás a sógor, a koma és a barátokon túl! - Human Select Kiadó, 2011.
- Komócsin,L.: Módszertani kézikönyv coachoknak és coaching szemléletű vezetőknek I. Budapest: Manager Könyvkiadó, 2009.
- Cope,M.: A coaching módszertana. Budapest: Manager Könyvkiadó, 2007.
- Rákosné Ács,K.: Vallanak a betűk. Budapest Magvető Kiadó, 1985.
- Vass,Z.: A hétlépéses képelemzési módszer. Kifejezéspszichológiai tanulmányok. Budapest: Flaccus Kiadó, 2011 .
- Vass,Z.: A képi kifejezéspszichológia alapkérdései - szemlélet és módszer. Budapest: L'Harmattan Kiadó, 2011.
- Vass,Z.: A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai- projekció, kifejezés, mintázatok- Flaccus Kiadó Kft, 2006.
- Vass,Z.: A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai. Budapest: Flaccus Kiadó, 2006.
- Vass,Z.: A többdimenziós rajzteszt - Flaccus Kiadó Kft, 2011.
- Vass Zoltán: ESPD2008- Budapest, 2010.³⁷
- Vass,Z.: Formai-szerkezeti rajzelemzés. Budapest: Flaccus Kiadó, 2007.

³⁷ **ESDP** (Expert System for Projective Drawings: VASS, 2000-től) *Projektív rajzok* pszichológiai értelmezéséhez készített számítógépprogram, melynek célja a szakértő gondolkodásának modellezése a *projektív rajzvizsgálat* területén. Bővebben: Vass, Z. (2006). **A rajzvizsgálat pszichodiagnosztikai alapjai**. pp. 830 Budapest: Flaccus.

12 Mellékletek

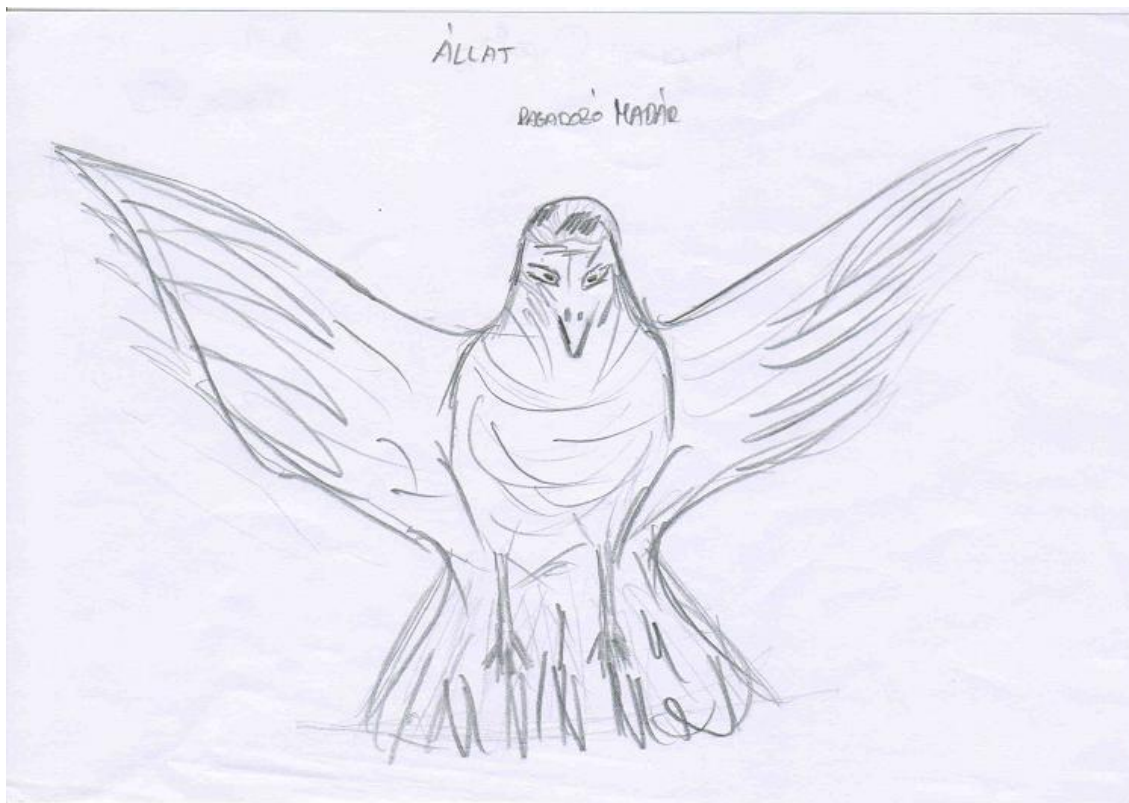
HTAPPF rajzok - Vizsgált személy



1. melléklet: Ház- vizsgált személy



2. melléklet: Fa- vizsgált személy



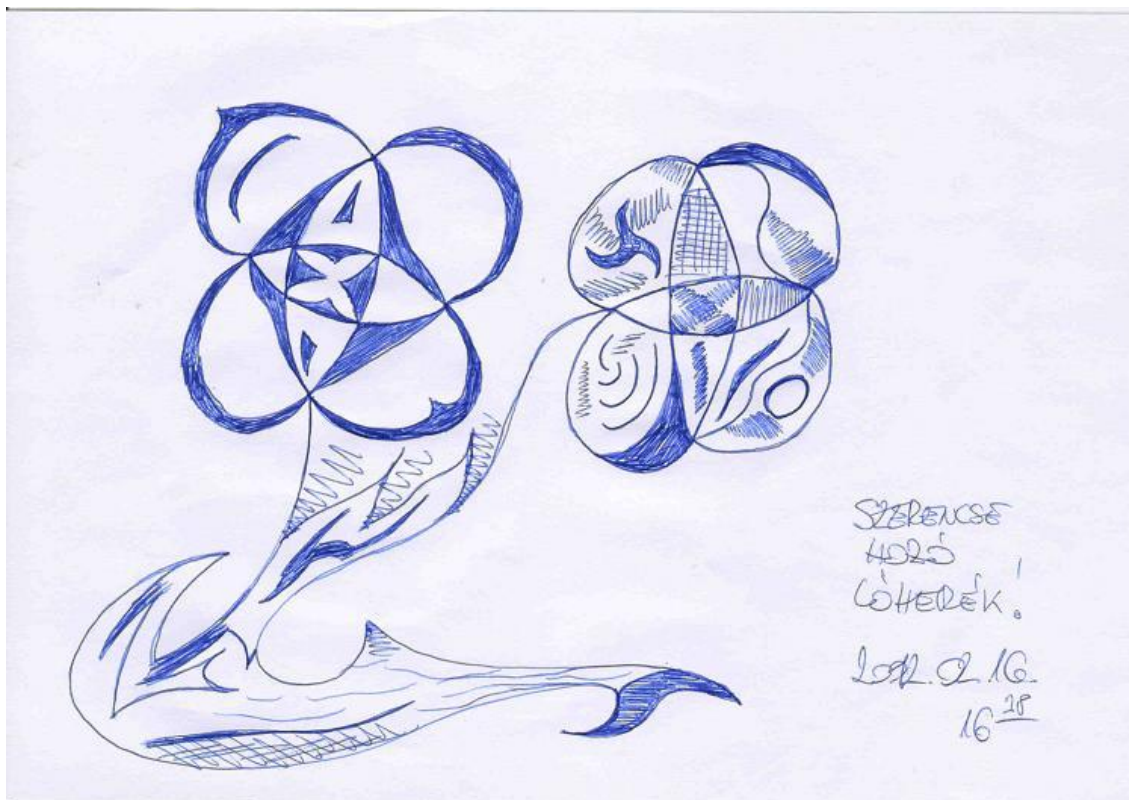
3. melléklet: Állat- vizsgált személy



4. melléklet: Ember- vizsgált személy



5. melléklet: Ember II. - vizsgált személy

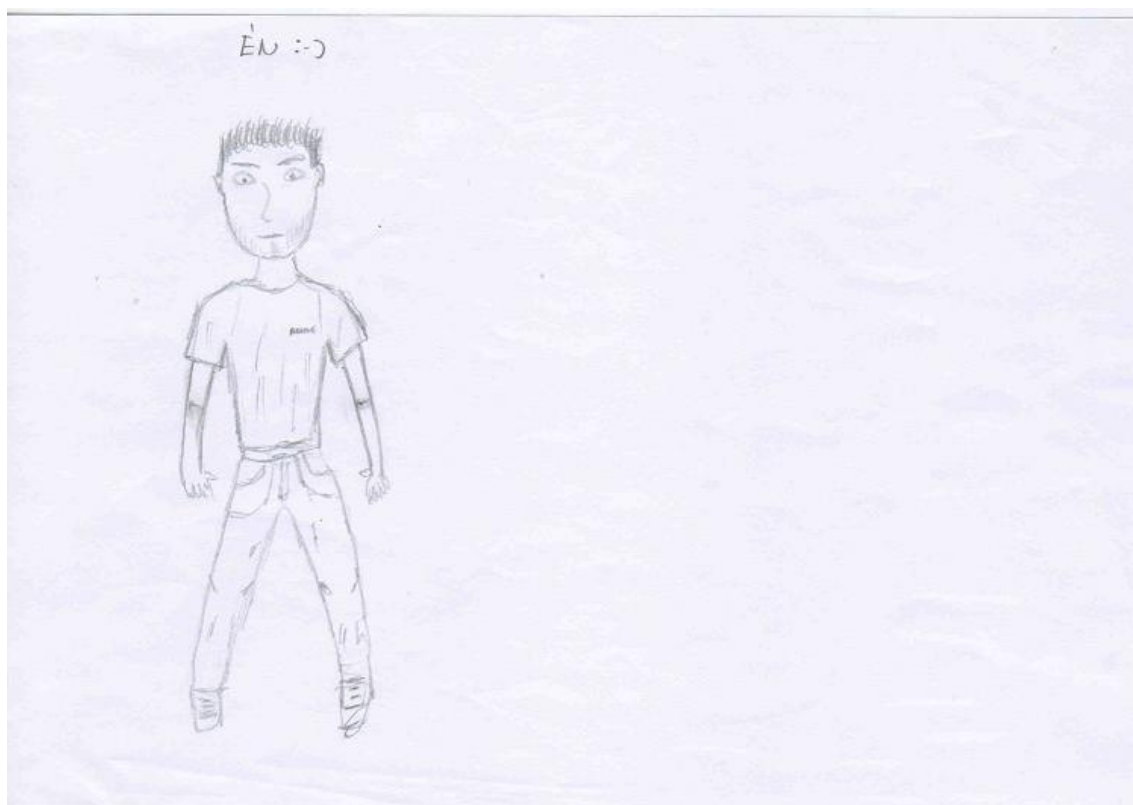


6. melléklet: Szabadrajz- vizsgált személy

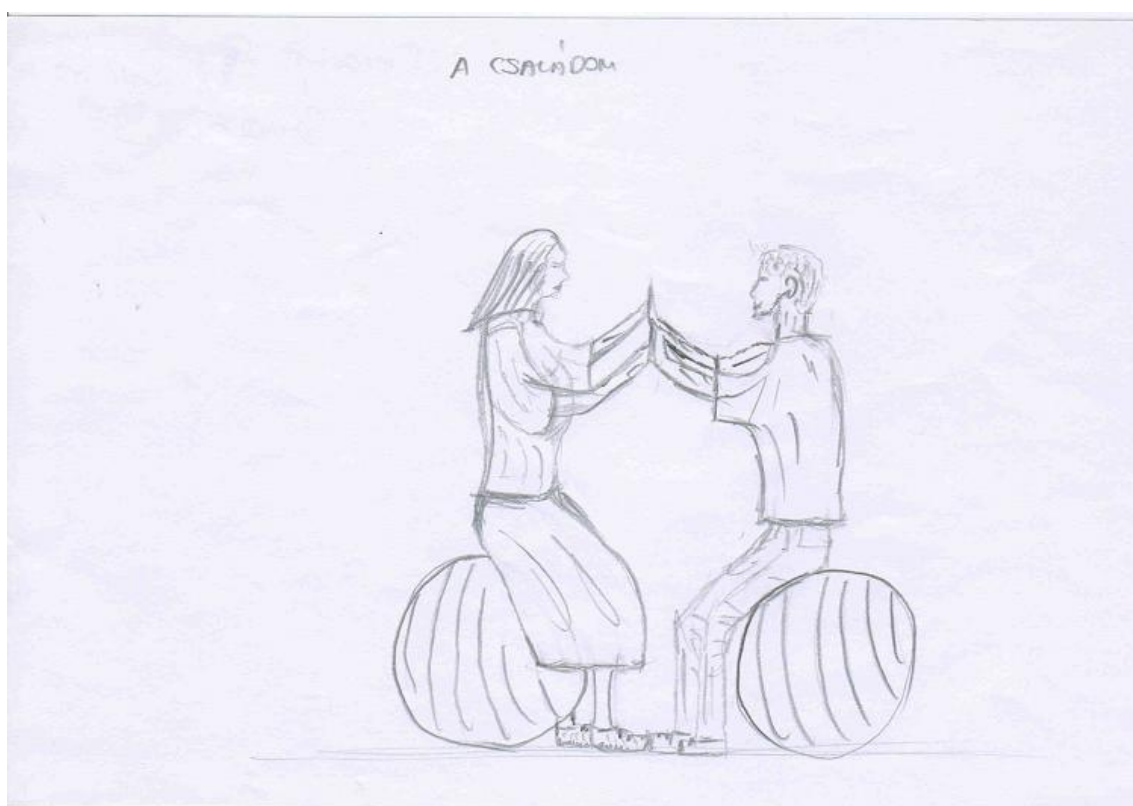
2011-es rajzok a vizsgált személytől



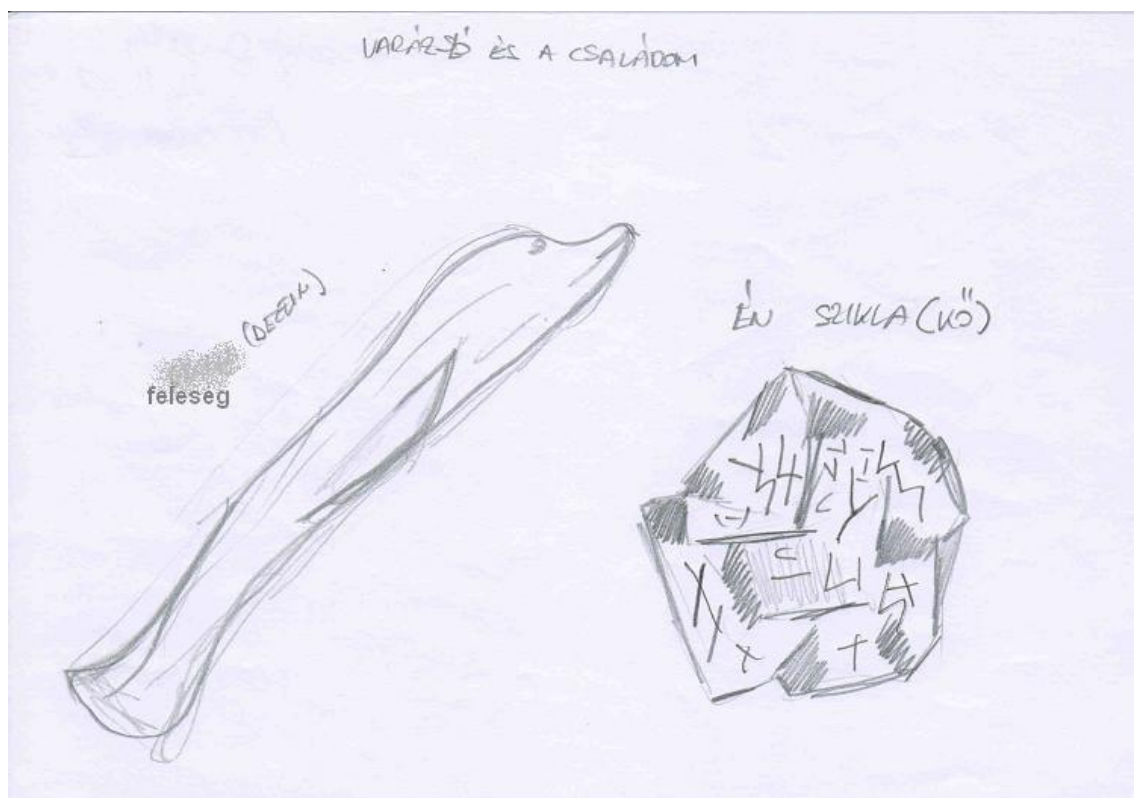
7. melléklet: Fészek- vizsgált személy



8. melléklet: Emberrajz 2011 – vizsgált személy



9. melléklet: Családrajz 2011- vizsgált személy



10. melléklet: Elvárásolt család 2011- vizsgált személy

HTAPPF rajzok - Kontroll személy



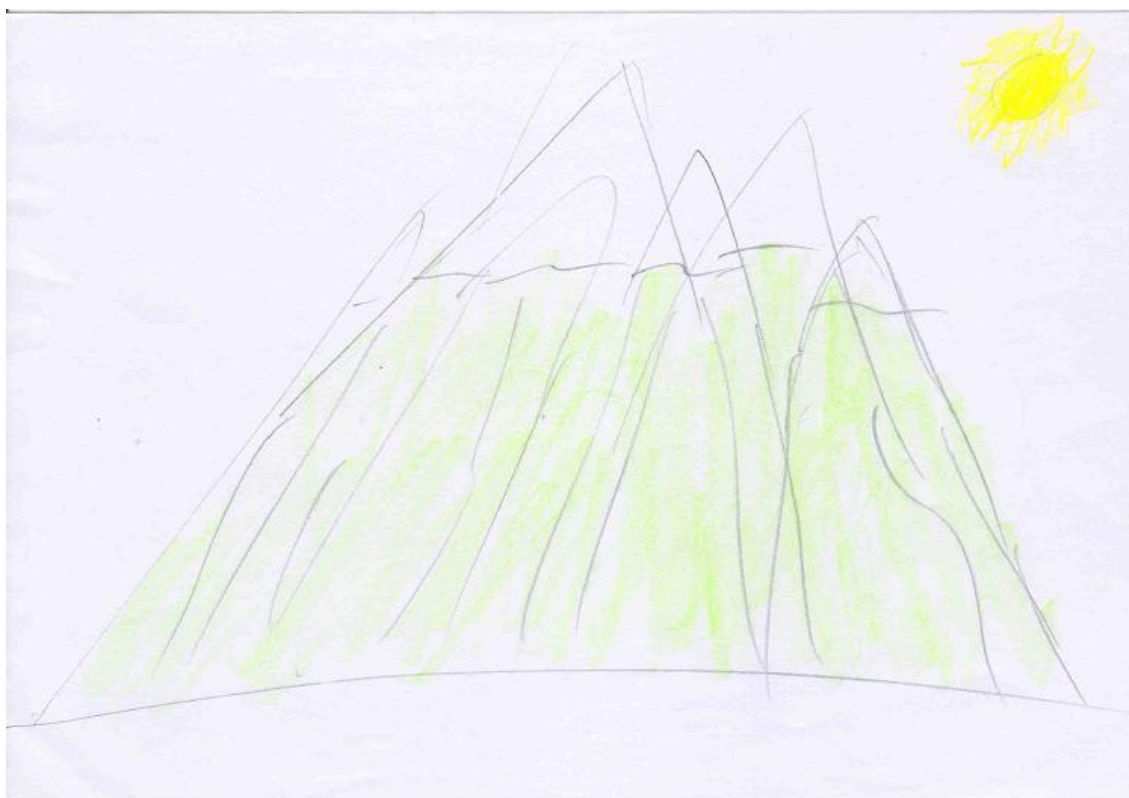
11. melléklet: Ház- kontroll személy



12. melléklet: Fa- kontroll személy



13. melléklet: Állat- kontroll személy



14. melléklet: Szabadrajz- kontroll személy



15. melléklet: Ember- kontroll személy



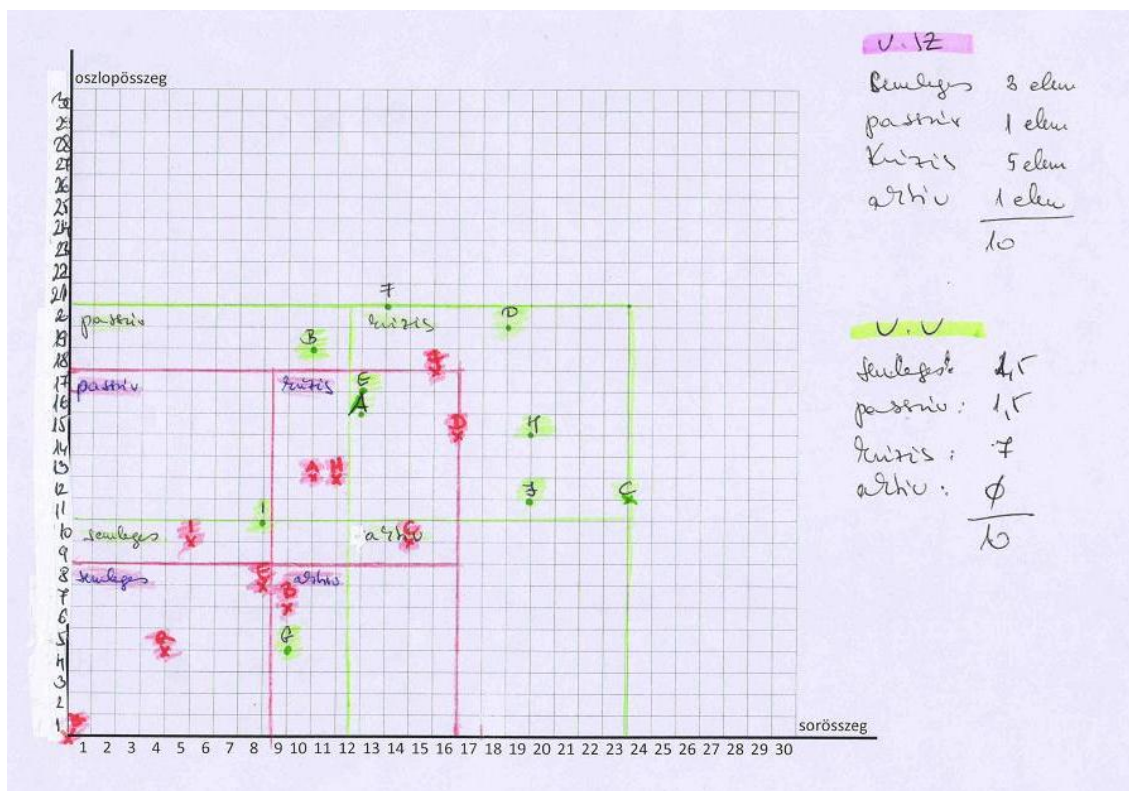
16. melléklet: Ember II. - kontroll személy

mintázat neve	A	A	B	B	C	C	D	D	E	E	F	F	G	G	H	H	I	I	J	J	Össz.	Össz.
értékelési szükséglet	A	X	3	3	0	0	2	3	3	0	3	2	0	0	0	1	2	0	0	0	12	10
kreativitás	B	0	2	X	0	0	3	2	0	0	3	2	0	0	2	0	3	0	0	0	10	9
biztonság utáni vágy	C	3	0	3	0	X	3	3	3	1	3	3	2	2	3	2	2	2	0	0	23	14
önbizalom	D	2	3	3	3	2	3	X	3	3	3	3	1	0	2	1	0	0	2	0	18	16
dominancia igény	E	2	2	1	0	1	0	2	3	X	3	3	0	0	2	0	0	0	1	0	12	8
autonómia igény	F	2	3	0	0	0	3	3	3	1	0	X	0	0	2	3	2	3	0	0	13	15
rendszerigény	G	1	0	0	0	3	0	1	0	0	0	1	X	0	3	1	0	3	0	0	9	4
tudatos elkülönülés	H	2	2	2	0	2	3	2	0	3	0	3	0	3	X	2	0	3	0	0	19	11
elaborációs készség	I	0	0	3	0	0	0	0	0	1	0	2	3	1	0	2	X	0	0	0	8	5
anya konfliktus	J	3	0	3	0	3	0	3	0	2	0	2	0	0	3	0	0	X	X	X	19	0
oszlop összegek	15	12	18	6	11	9	19	14	16	4	22	20	4	5	14	12	10	10	14	0	X	X
VIZSGÁLTATVEZETŐ																						
VIZSGÁLT SZEMÉLY																						

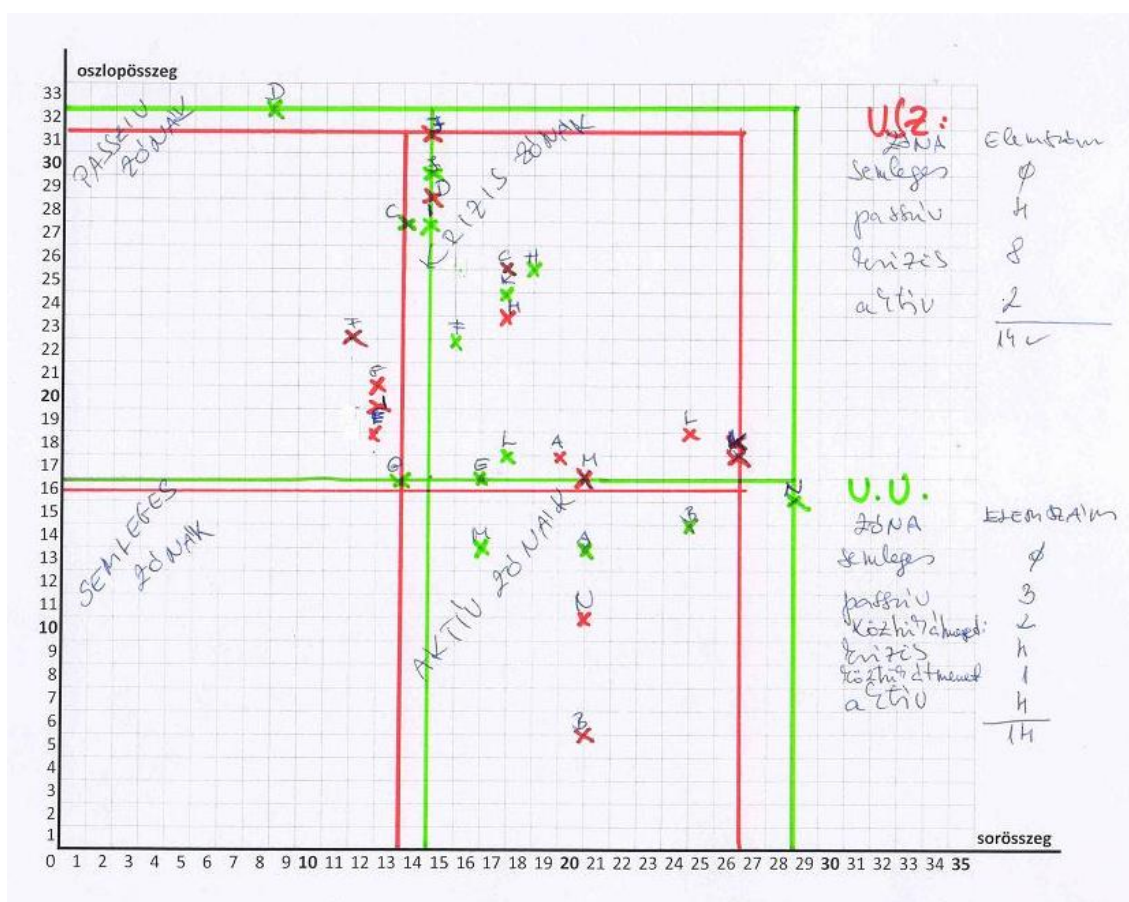
17. melléklet: Hatásmátrix - Vizsgált személy

mintázat neve	A	A	B	B	C	C	D	D	E	E	F	F	G	G	H	H	I	I	J	J	K	K	L	L	M	M	N	N	össz.	össz.
gondoskodás utáni vágy	A	X	0	1	3	0	3	2	3	3	3	3	0	1	3	3	2	3	3	3	3	2	3	3	3	3	0	2	20	19
alkalmatlansági érzés	B	3	1	X	3	3	3	3	0	1	3	1	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2	3	1	3	2	3	2	24	20
védekezési igény	C	0	1	0	2	X	3	2	3	1	1	3	0	2	3	1	3	1	3	3	3	3	3	3	2	1	0	0	13	17
agresszió	D	0	1	0	1	0	2	X	0	0	2	3	2	2	0	1	3	1	3	3	3	3	1	3	2	3	1	2	8	14
fokozott kapcsolat igény	E	3	1	1	0	1	1	1	0	X	1	1	1	1	3	3	2	2	3	3	3	3	1	2	1	0	2	0	16	12
túlzott kontroll	F	0	0	2	0	1	2	3	3	2	1	X	1	2	0	0	3	1	3	2	3	1	1	2	0	0	2	3	15	11
autonómia igény	G	1	1	1	0	2	2	1	3	1	1	2	X	X	3	0	2	1	1	2	0	2	0	3	2	3	2	0	13	12
támasz igény	H	2	3	2	1	3	3	1	1	3	2	0	1	3	1	X	X	1	2	3	3	1	1	1	1	1	2	0	18	17
társas viszonyulás	I	0	2	0	0	2	1	3	0	2	2	2	1	1	2	2	X	X	2	3	1	1	3	1	0	2	0	14	12	
biztonság igény	J	2	2	1	0	3	1	3	2	1	3	0	1	0	1	3	2	1	X	X	2	1	0	0	0	1	3	0	14	14
érzelmi zárkózottság	K	1	3	0	1	2	2	3	3	2	3	1	0	1	0	2	3	2	2	1	X	X	1	3	0	3	0	2	17	26
elkerülő viselkedés, hártás	L	0	0	1	0	3	3	3	3	0	2	2	0	3	1	1	3	1	2	2	1	3	X	0	3	1	1	17	24	
ambiv. a tekintély szem.hez	M	0	0	3	0	1	2	3	3	0	3	2	3	0	1	2	0	1	0	2	0	3	1	3	X	1	2	16	20	
határozatlanság	N	1	2	3	1	3	3	3	3	1	1	2	2	2	3	3	1	1	3	1	3	2	2	1	2	0	X	X	28	20
oszlop összegek	13	17	14	5	27	25	32	29	16	18	22	22	16	20	25	23	27	20	29	31	24	17	17	18	13	16	15	10	X	X
VIZSGÁLTVEZETŐ																														
VIZSGÁLT SZEMÉLY																														

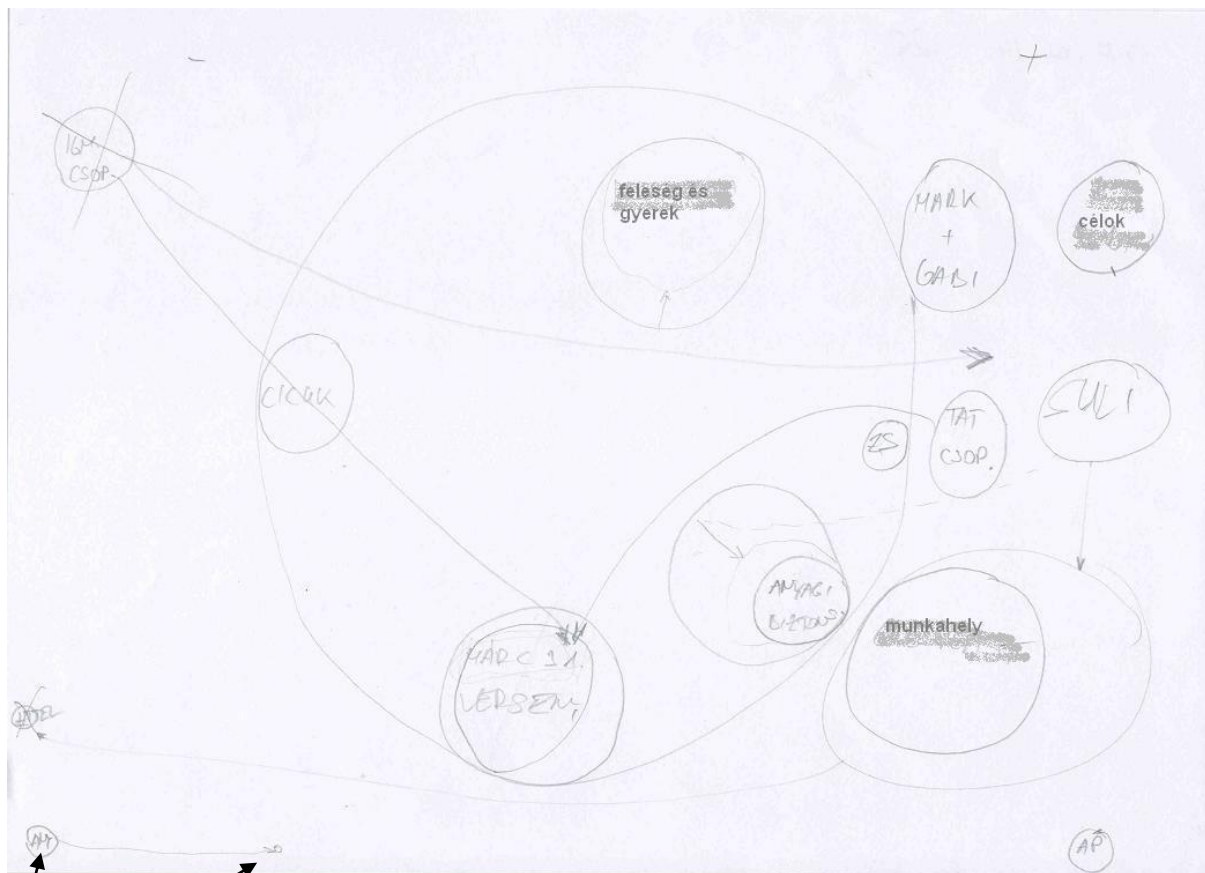
18. melléklet: Hatásmátrix - Kontroll személy



19. melléklet: Rendszerdiagram - Vizsgált személy



20. melléklet: Rendszerdiagram - Kontroll személy



Az eredeti anya jelölő kör, és a második a kisebbre rajzolt anya jelölő kör

21. melléklet: Ötlépéses intervenciós terápia modell ábrája - Vizsgált személy

Egy új nap vele: -)

Búrt egy álommal indult a nap, de nem volt benne szál! Kéi időutalásom este öt órákban ment kiskolára járni és éppen március 15.-e volt. 12. óráig nagyon jól tudja megyné utat elkerülni békében. Két sajnós hírt is, elkerülni a klóthys immupreját ráadásul fullon sportos életre is emelte volna a rendszeres kivételét így bliket a villamoson, éppen is nem volt kélen nemigen óráig.

Telefonon keresztül írtam neki, hogy próbáljon kivenni a tanárol előtt valami kitérőt, de ő már egyetértéssel jött és kélt nem volt más. Emlétem autóra pattantam és az órák pillanatra újabb hírt velle felfedeztem: fél óra és a reptér full lenne!

Az álomtól ébredés olyan volt mintha éppen éjjel voln a hírtai mentát rájött volna: „elkerültél ked, fővétel-ág írt a hírtaként mellett!”

Kélen jött a nap fénypontja jötték a hírtaként

Nagyon szeretek vele járni mindig olyan órákban hogyha énverit mikor meglát! Sajnos az éppit jötték nagyon felborzították és ki kellett menni a sétálni a kertbe ahol nekem, de elaludt a kis kanyarban. Most épp elaludt kényelmesen aztán épp újabb mentaként, de a hírtaként végre az utolsó!

Szép napot.

2017. 10. 18.

³⁸ Az aláírást, és a gyermeke nevét kizserkesztettem a duktör személyiségi jogainak védelmében

Szia Kruti!

Azist írom ezt a levelet, most nyugán. Nem tudom tovább halogatni, most már tényleg kell valamit írnom - csak azt nem tudom még, hogy mit. Próbáltam előző leveleim e-mailben, de nem engedted. Pedig a leveleim levelekre olvashatók - ezért gépelek őket. Itt is nyugán van tudom, miről is kellene írnom, ezért mesélek egy kicsit az iskoláról. Körülbelül 30 nm-es parkettázott, légkondicionált terem, melyben 10-en dolgozunk - Sünde osztály, műve terem, műve terem, műve terem, műve terem, műve terem. Azt mondják, nagyon jó a hangulata, most ilyen műve. Ezt csak egy pár hónapja tudtam meg, mivel mindent az én zöldre látam - megosztató néma a zöld. Mint ahogy az is, hogy a leveleim végére írtam, melyet - minden kérelem - tanulóknak tudni majd.

Szép napot!

2012-10-17

23. melléklet: Írásminta - Kontroll személy³⁹

³⁹ Az aláírást kisserkesztettem a doktor személyiségi jogainak védelmében

24. melléklet Az internetes kérdőív kérdései

1. Kérem, adja meg az Ön nemét!

férfi

nő

2. Kérem, adja meg életkorát!

20-25

26-35

36-45

46-55

56-65

3. Kérem, adja meg legmagasabb iskolai végzettségét!

8 általános

OKJ-s képzés

Szaktanács

Szakközépiskola

Gimnázium

Főiskola (BA, BSc)

Egyetem (MA, MSc)

PhD vagy magasabb fokozat

Egyéb

4. Milyen típusú munkakörben dolgozik?

szellemi

fizikai

tanuló

5. Milyen beosztásban dolgozik Ön?

alkalmazott

alkalmanként vezető (pl.: projekt koordinátor)

csoportvezető

középvezető

felső vezető

tulajdonos

még nem dolgoztam

6. Az Ön lakóhelye milyen típusú településen található?

faluközség

kisváros

nagyváros

megyeszékhely/megyei jogú város

főváros

7. Az Ön munkahelye milyen típusú településen található?

faluközség

kisváros

nagyváros

megyeszékhely/megyei jogú város

főváros

8. Tudja-e Ön, hogy mi a coaching?

igen
nem

Van-e Ön szerint különbség coaching és tanácsadás között?

van
nincs

9. Válassza ki az Ön szerint a coachingra leginkább jellemző állítást!

önállóságra tanít
tanácsot ad
döntésekhez alternatívákat ad
traumákat dolgoztat fel
vezetőknek való
divat hóbort
személyiség fejlesztő hatása van

10. Válassza ki az Ön szerint a tanácsadásra leginkább jellemző állítást!

önállóságra tanít
tanácsot ad
döntésekhez alternatívákat ad
traumákat dolgoztat fel
vezetőknek való
divat hóbort
személyiség fejlesztő hatása van

11. Ön vette-e már igénybe coach/ tanácsadó szakember szolgáltatását?

igen
nem

ha a válasz **igen** volt, akkor következõ a 13. kérdés, ha **nem** volt, akkor tovább a 14-re:

12. Elégedett volt vele?

igen
nem

13. Igényelné-e egy coaching/tanácsadás során, hogy olyan információkkal gazdagodjon, amelyeket kizárólag speciális módszerekkel tudhat meg önmagáról? Ilyen módszerek például rajz és/vagy íráselemzés.

igen
nem

14. Ön szerint szabad-e speciális személyiség feltáró eszközöket alkalmazni a coaching/tanácsadás során, vállalati megkeresés esetén? Ilyen módszerek például rajz és/vagy íráselemzés.

igen
nem

15. Ha fentebb a 12 kérdésre (Ön vette-e már igénybe coach/ tanácsadó szakember szolgáltatását) a válasz nem volt, akkor jelent meg az alábbi kérdés: Írja le kérem pár gondolattal miért nem tartja fontosnak, vagy miért nincs szüksége külső segítségre: